

**ДЕРЖАВНИЙ ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
„ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ”
МІНІСТЕРСТВА ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КАФЕДРА АКТОРСЬКОЇ МАЙСТЕРНОСТІ**

Л.О. Гринь

**ДІАГНОСТИКА СФОРМОВАНOSTI
ВОКАЛЬНОЇ МАЙСТЕРНОСТІ МАЙБУТНЬОГО АКТОРА
МУЗИЧНО-ДРАМАТИЧНОГО ТЕАТРУ**

**НАУКОВЕ ВИДАННЯ
МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ**

Запоріжжя 2014

УДК: 78. 089. 6: 792. 071. 2. 028

ББК: ІЦ 314. 3.

Г 856

Рецензенти:

доктор психол. наук, професор,
зав. кафедри педагогіки та психології
Запорізького національного університету
Шевченко Н.Ф.

канд. психол. наук, доцент,
зав. кафедри практичної психології
Запорізького національного університету,
Губа Н.О.

Гринь Лілія Олександрівна

Діагностика сформованості вокальної майстерності майбутнього актора музично-драматичного театру. Наукове видання. Методичні рекомендації / Загальна редакція Г. В. Локарева / – Запоріжжя: ЗНУ, 2014. – 85 с.

Наукове видання містить розробки дослідження з питання вокальної майстерності майбутнього актора музично-драматичного театру. Робота вміщує діагностики для виявлення рівня сформованості компонентів вокальної майстерності майбутнього актора, в контексті їх професійної спрямованості. Складаються з чотирьох блоків: перший – направлений на визначення рівня сформованості мотиваційно-ціннісного компонента; другий – когнітивно-інтелектуального; третій – на виявлення розвитку чуттєво-емоційного компонента вокальної майстерності актора-вокаліста, четвертий – досвідно-виконавського.

Видання розраховане на студентів вищих та середніх навчальних закладів спеціальності «Театральне мистецтво». Передбачає знання дисциплін «Вокал», «Музична грамота», «Сценічна мова», «Майстерність актора», «Гра на музичному інструменті».

Затверджено й рекомендовано до друку Вченою радою ЗНУ
(протокол № 5 від 24.12. 2013р.)

УДК: 78. 089. 6: 792. 071. 2. 028

ББК: ІЦ 314. 3.

ЗМІСТ

Вступ	4
Рівень сформованості та критерії оцінювання вокальної майстерності майбутнього актора музично-драматичного театру	7
Блок 1. Діагностування мотиваційно-ціннісного компонента вокальної майстерності майбутнього актора музично-драматичного театру	18
Методика 1. «Шкала оцінки потреби в досягненні».....	19
Методика 2. «Вимір художньо-естетичній потреби».....	20
Методика 3. «Виявлення рівня професійного спрямування студентів».....	22
Методика 4. «Мотивація навчання у ВНЗ».....	24
Блок 2. Діагностування когнітивно-інтелектуального компонента вокальної майстерності майбутнього актора музично-драматичного театру	28
Методика 5. Тести з теорії вокалу.....	29
Методика 6. «Самооцінка інтелекту».....	32
Методика 7. «Вивчення музичної пам'яті».....	33
Методика 8. «Опитувальник рівня креативності».....	36
Блок 3. Діагностування чуттєво-емоційного компонента вокальної майстерності майбутнього актора музично-драматичного театру	38
Методика 9. «Емоційна емпатія».....	39
Методика 10. «Опитувальник емоційної експресії».....	40
Методика 11. «Опитувальник структури темпераменту».....	44
Блок 4. Діагностування дсвідно-виконавського компонента вокальної майстерності майбутнього актора музично-драматичного театру	51
Методика 12. «Напівпроективне анкетування у формі незавершених речень».....	52
Методика 13. «Визначення сформованості вокально-технічних навичок актора».....	54
Методика 14. «Оцінювання сформованості художньої виразності».....	57
Методика 15. «Об'єктивна оцінка придатності до діяльності актора-вокаліста».....	58
Визначення рівня сформованості вокальної майстерності майбутнього актора музично-драматичного театру	60
Список літератури	62
Додатки	65

ВСТУП

Процеси розвитку українського суспільства, демократизації і національного відродження викликають значні зміни в житті українського народу, оновлення всіх сфер його діяльності. Ідеальним взірцем образу світу і людини є мистецтво.

Художнє віддзеркалення життя, затвердження певних ідей, світоглядів, ідеології здійснюється у театрі за допомогою дії, яка втілюється акторами перед глядачем. Театральна вистава запрошує глядача до співпереживання, формує в його свідомості певні ідеї, інтереси, потреби, художні критерії, смак, життєві орієнтації. Боротьба характерів, розкриття конфліктів, що впливають на долі людей та їх стосунки, лежать в основі спектаклю. Виконавське мистецтво існує та розкривається в ситуації «тут і зараз». Підчас спілкування актора та публіки, у процесі якого сприймається твір мистецтва, поряд з персонажем вистави сприймається особистість самого художника.

Сценічне мистецтво відрізняється від інших видів художньої творчості тим, що образ або ідеальна модель особистості іншої людини втілюється на сцені в дії і у взаємодії з іншими героями вистави. Г. Товстоногов визначав процес перевтілення як: «змінення способу існування актора в залежності від ролі, стилю п'єси, образної системи драматурга, часу дії, авторської та режисерської позиції» [32, с. 12].

Сам факт живого спілкування пояснює суттєву особливість акторського мистецтва: художник на сцені є водночас і творцем, і матеріалом, з якого складається сценічний образ, і «творчим результатом» – «образом». Це підтверджує думка К. Станіславського, який підкреслював, що сутність сценічного мистецтва полягає в тому, що кожен раз актор «діє на сцені в образі іншої людини» [28, с. 118]. Тому він формулює мету театральної дії наступним чином: органічне переживання на основі перевтілення актора.

Для того, щоби сформувати в собі певні якості, якими повинен володіти актор, людина має пройти певний шлях становлення не тільки як фахівець, але й

як особистість. Професійне ставлення актора до мистецтва розпочинається з перших несмілих спроб у самодіяльних виставах. Воно шліфується у стінах навчального закладу і завершується у виробничих умовах театрального колективу. Сучасна педагогіка вищої школи досліджує як зовнішні, так і внутрішні умови професійного становлення актора.

Підготовка майбутнього актора повинна відповідати тенденціям розвитку сучасного театрального мистецтва, але обов'язково орієнтуватися на особливості професійної діяльності. Результатом праці будь-якого актора є той художній образ, який він створює на сцені. Для втілення цього образу актор використовує різні художні засоби – сценічну мову, вокальне мистецтво, рух, жест, міміку. На сучасному етапі розвитку театрального мистецтва велику роль у музично-драматичних виставах відіграє вокальна підготовка актора. Нині вокальне мистецтво є повноправним компонентом драматичної дії.

Основним завданням у справі виховання мистецької особистості майбутнього актора та формування його творчого характеру повинна бути послідовна робота по засвоєнню професійних навичок, а саме:

- володіти елементами сценічної дії (увага, уява, фантазія, емоційна пам'ять, темпоритм, м'язова свобода);
- взаємодіяти з партнером (або з партнерами) в етюдах і уривках;
- проводити дієвий аналіз уривків і ролей;
- визначати в уривках дію і контр дію;
- імпровізувати;
- досконало володіти голосом як розмовним, так і вокальним, вокально-технічними навичками;
- виконувати соло, дует, тріо, квартет поряд з мелодекламацією, розмовним текстом та елементами хореографії;
- уміти передавати різні художні образи в музично-театральних виставах за допомогою різних засобів музичної виразності.

Акторові музично-драматичного театру недостатньо просто володіти акторською майстерністю вокальними даними, він повинен створювати в

процесі співу художній образ, зрозумілий і цікавий для глядачів. Спів використовується для розвитку дії, затвердження ідеї спектаклю.

Відтворити найменші нюанси почуттів здатний лише сформований голосовий апарат. Майстерність актора-вокаліста не може виявитись без спеціально сформованих, розвинутих та вдосконалених знань та умінь, через оволодіння теорією співу та вокальними навичками. Далі ми будемо застосовувати такий термін, як актор-вокаліст або актор-співак; в нашому розумінні це не тільки актор, який володіє розмовним голосом, застосовуючи всі барви його тембру, а і співак, який чудово володіє вокально-технічними навичками, розкриває свій діапазон, регістри, тембр голосу для втілення того чи іншого образу. Щоби стати гарним актором-співаком, не завжди необхідно мати значні вокальні дані, голос повинен бути приємним, сильним, чистим, здатним передавати всі відтінки тембру та достатньо гнучким для обробки початкової вокалізації.

Метою навчання у професійній підготовці актора музично-драматичного театру за весь курс підготовки є оволодіння вокальною майстерністю, яка виявляється у вокально-технічних навичках, вмінні користуватись співочим голосом під час виконання драматичних уривків, використанні мело-декламаційних частин у сольних партіях з музично-драматичних вистав, оперет, мюзиклів тощо, донесенні змісту та художнього образу при виконанні вокальних творів, розумінні стильових особливостей під час виконання різножанрових творів.

Наукове видання «Діагностика сформованості вокальної майстерності майбутнього актора музично-драматичного театру» складається з шістьох розділів. Перший розділ присвячений загальній характеристиці вокальної майстерності (ВМ) актора-співака, у ньому наведені критерії та показники цього феномену. У другому, третьому, четвертому та п'ятому розділах наведені методики, які дають змогу діагностувати показники ВМ, серед яких пропонуються і авторські методики. У останньому розділі представлена характеристика діагностичного апарата визначення рівня вокальної майстерності майбутнього актора музично-драматичного театру.

РІВЕНЬ СФОРМОВАНOSTI ТА КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ ВОКАЛЬНОЇ МАЙСТЕРНОСТІ МАЙБУТНЬОГО АКТОРА МУЗИЧНО-ДРАМАТИЧНОГО ТЕАТРУ

Професія актора музично-драматичного театру пов'язана з виконанням вокальних партій у театральних постановках. Це вимагає від фахівця за напрямом підготовки «театральне мистецтво» певних умінь. А саме: виражати музичну ідею за допомогою голосу з використанням різної техніки співу; виступати перед публікою на сцені; доносити емоційну глибину твору з використанням вокального мистецтва й акторської майстерності; виконувати музичні твори в різних стилях; передавати різні емоції, почуття за допомогою голосових інтонацій та тембру. Саме для цього в процесі професійної підготовки необхідно розвивати у майбутнього актора вокальну майстерність.

Вокальна майстерність майбутнього актора музично-драматичного театру – це рівень досконалого володіння вокальним голосом: здатність голосом виражати найтонші почуття, емоційний стан шляхом застосування знань, умінь та навичок з вокального мистецтва; здатність засобами виразності вокального мистецтва, такими як характер звуковедення, динамічні відтінки, вокальні штрихи, стильові особливості композиторської школи та жанру вокального твору, передавати і розкривати художній образ вокального твору.

Вокальна майстерність майбутнього актора музично-драматичного театру складається з чотирьох компонентів: мотиваційно-ціннісного, когнітивно-інтелектуального, чуттєво-емоційного та досвідно-виконавського.

Мотиваційно-ціннісний компонент визначає характер мотивації та ціннісних установок майбутніх акторів-співаків. Цей компонент спрямований на формування у студентів мотивації до оволодіння вокальною майстерністю та створення уявлення про ідеальний образ актора-співака.

Когнітивно-інтелектуальний компонент характеризує інтелектуальний розвиток актора-вокаліста та сформованість у нього системи знань використання вокальної майстерності на практиці. Цей компонент характеризує рівень

загальнопрофесійних та професійно-специфічних знань, оволодіння якими забезпечує всебічний розвиток здібностей студентів (акторських, вокальних), формування загального світогляду, підготовку до суспільного життя та професійної діяльності. Формування когнітивно-інтелектуального компонента зумовлюють розвинені інтелект, креативність і пам'ять.

Важливим структурним компонентом вокальної майстерності майбутнього актора є **чуттєво-емоційний**. Виконання вокального твору спонукає студента до застосування певних емоцій під час розкриття художнього образу. Емоційний стан і почуття студентів безпосередньо позначаються на ефективності процесу засвоєння ними професійних умінь і навичок та процесу власного виконання. Чуттєво-емоційний характер вокальної майстерності визначається вокальними уподобаннями виконавця (актора), почуттями, що виникають під час сольного виконання вокального твору, адекватністю реакції під час співу, емоційним ставленням до певної ситуації, у якій перебуває виконавець.

Система знань із формування вокальної майстерності актора у професійній діяльності передбачає здобуття вмінь і навичок, які дають змогу зробити знання дієвими та перевірити їх важливість і необхідність. Саме така система становить сутність **досвідно-виконавський** компонента й визначає процес оволодіння навичками для застосування вокальної майстерності при здійсненні фахової (акторської) діяльності. Ця система включає конкретні завдання з формування вокально-технічних навичок вокальної майстерності актора: уміння користуватись співочим голосом під час виконання драматичних уривків; використання мелодекламаційних частин у сольних партіях з музично-драматичних вистав, оперет, мюзиклів тощо; донесення змісту та художнього образу при виконанні вокальних творів; розуміння стильових особливостей під час виконання різножанрових творів.

Стан розвитку педагогічного явища вимірюється тими чи іншими показниками по критеріям, що відображають її суттєві характеристики [20, с. 8]. Тому для визначення рівня розвитку вокальної майстерності ми виробили систему критеріїв та

показників для її діагностики. На основі загального опису компонентів ВМ були означені *мотиваційно-ціннісний*, *когнітивно-інтелектуальний*, *чуттєво-емоційний* та *досвідно-виконавський* критерії. Саме ці критерії свідчать про рівень сформованості відповідного компонента вокальної майстерності.

Виконавська діяльність актора-вокаліста характеризується його потягом до розвитку, самовдосконалення та самоствердження, бажанням продемонструвати свої уміння й майстерність, прагненням до визнання слухачами [13, с. 273]. Ці потреби визначаються за наявності мотивації досягнення, що є першим показником мотиваційно-ціннісного компонента вокальної майстерності. Мотив людини творчої професії має трансформуватися у виконавську діяльність, до якої він входить як компонент [13, с. 81].

Майбутній актор-вокаліст буде мотивований на формування вокальної майстерності за наявності ціннісних орієнтирів у вокальному мистецтві. Цінності являють собою схвалені й підтримувані багатьма людьми переконання відносно цілей, які треба ставити. Прагнення до високохудожнього виконання вокальних творів, які стали вже певними культурними цінностями, заохочують студента до навчального процесу, дають йому певну свободу у власній виконавській діяльності з формування вокально-технічних навичок, визначають перед викладачем конкретні завдання щодо реалізації основної мети моделі. Отже, другим показником мотиваційно-ціннісного компонента є професійні цінності.

Майбутній актор у процесі співу розкриває притаманні йому якості, прояв яких впливає на його професійну виконавську діяльність. Для цього студенту необхідно усвідомлювати себе в професії, яке дослідники ототожнюють з прагненням працювати за фахом та задоволенням професійною діяльністю. Таке поєднання Т. Дубовицька називає професійним спрямуванням [10, с. 82] і саме воно є третім показником мотиваційно-ціннісного компонента вокальної майстерності.

Серед найбільш важливих для музиканта виконавця Л. Бочкарьов виділяє його відношення до виконавської діяльності [6, с. 220]. Фахова підготовка

набуває ефективності під впливом мотивів, що пов'язані зі змістом та результатами професійної діяльності актора, його розвитком та самореалізацією, підвищенням вокально-виконавського рівня фахівця. Ці мотиви є професійними і їх сформованість впливає на розвиток мотиваційно-ціннісного компонента ВМ.

Таким чином, показниками *мотиваційно-ціннісного компонента* вокальної майстерності є:

- мотивація досягнень;
- професійні цінності;
- професійна спрямованість;
- професійні мотиви.

На основі наведеної характеристики когнітивно-інтелектуального компонента встановлено, що цей компонент характеризується сформованістю у майбутнього актора-вокаліста системи загальнопрофесійних та професійно-специфічних знань. Важливими для актора музично-драматичного театру є знання з теорії вокалу, бо саме вони дають йому змогу оволодіти вокальною майстерністю та використовувати її у своїй подальшій професійній діяльності. Якщо студент не володіє цими знаннями він не зможе осмислено виконувати вокальні твори. Отже, знання з теорії вокалу є показником сформованості когнітивно-інтелектуального компонента вокальної майстерності.

Музикальне мислення пов'язане із системою внутрішніх розумових дій: аналізом і синтезом, співставленням, узагальненням, кодуванням і декодуванням [6, с. 318]. А саме ці розумові дії характеризують інтелект людини. Також як підкреслюють дослідники (Б. Теплов [29], Д. Кірнарська [16]), для професійної музичної діяльності необхідний великий інтелект. Тому інтелектуальні здібності ми віднесли до показників когнітивно-інтелектуального компонента вокальної майстерності.

Вокальні твори деколи досить великі за розміром і виконавцю необхідно запам'ятовувати значні музичні фрагменти. Швидкість відкладення в пам'яті актора мелодії і точність відтворення її голосом характеризують його вокальну майстерність. Саме впізнавання музичного фрагмента та вміння його відтворити

відноситься до музичної пам'яті. Музична пам'ять – це художня пам'ять на музику і свою інтерпретацію образів [8, с. 74]. Оскільки пам'ять відноситься до когнітивних процесів, то музичну пам'ять ми вважаємо показником когнітивно-інтелектуального компонента вокальної майстерності.

Дуже часто дослідники поєднують успішну музичну діяльність із здібностями, обдарованістю, талантом, інтелектом і креативністю [16, с. 18]. Саме на останню якість ми хотіли би звернути увагу, оскільки професія актора одна з найбільш творчих. Сценічне мистецтво музиканта-виконавця пов'язане з майстерністю художньо-сценічного мислення, оскільки тільки в результаті творчого, свідомо організованого специфічного процесу образного мислення музиканта на сцені народжуються глибокі чуття, емоційне звучання. Саме креативність разом із інтелектом і здібностям утворюють дві сторони таланта [16]. У зв'язку з цим творчий потенціал є четвертим показником когнітивно-інтелектуального компонента вокальної майстерності.

Таким чином, показниками *когнітивно-інтелектуального компонента* вокальної майстерності є:

- знання з теорії вокалу;
- інтелектуальні здібності;
- музична пам'ять;
- творчий потенціал.

Актору варто самому бути впевненим у тому, що він доносить до слухачів. Для цього йому необхідно оволодіти мотивами, емоціями, переконаннями та переживаннями людини, образ якої він втілює на сцені. Як підкреслює Н. Малишева актор «...повинен вірити в образ, який створює» [18, с. 26]. Для цього артисту необхідно ввійти у стан героя, що можливе не завдяки механічному копіюванню зовнішньої лінії його поведінки, а за допомогою емпатичного перевтілення. Дослідження емоційної сфери співаків та акторів підтвердили більш виражену в них емпатію у порівнянні з фахівцями інших професій. Ця психологічна якість відповідає принципу органічності, який

входить до системи К. Станіславського [28]. Саме тому до показників чуттєво-емоційного компонента ми ввели емпатію.

Відомо, що емоційність – одна з важливих професійних якостей акторів. Вони повинні зображати емоційні почуття своїх героїв, а це вимагає від них особистого глибокого сценічного переживання, яке, за даними О. Єршової [12], залежить від емоційної збудливості та реактивності, а також від багатого чуттєво-конкретної уяви. Є. Ільїн встановив, що на всіх етапах становлення професійної майстерності у музикантів значущо домінує така характеристика, як інтенсивність емоцій. У даному випадку можна говорити про емоційну особливість музикантів як здібність до глибокого переживання емоції. Це виглядає цілком закономірно: важко було б представити музиканта, який не може донести до слухача емоційного вмісту музичного твору. А зовнішнім проявом емоцій є експресивні реакції у міміці, пантоміміці, голосі та жестах. Саме тому до показників чуттєво-емоційного компонента вокальної майстерності відносяться емоційність та експресія.

На сцені артист демонструє високий рівень розвитку концентрації, яка виявляється у здібності на протязі тривалого часу бути зосередженим на одному предметі, і одночасно повинен швидко переключати свою увагу, змінювати види діяльності. Однією з необхідних особистісних якостей актора-співака є уміння імпровізувати. Саме тому показником чуттєво-емоційного компонента вокальної майстерності є гнучкість реакцій.

Отже, показниками *чуттєво-емоційного компонента* вокальної майстерності ми вважаємо:

- емпатію;
- емоційність;
- експресію;
- гнучкість реакцій.

Акторська діяльність включає два основні етапи – створення образу та його відтворення. На етапі створення образу діяльність артиста спрямована на самого актора – він «створює» образ, його цілі, завдання, мотиви. Театральний

образ може існувати лише в розвитку, в дії та вчинках, тому процес народження сценічного персонажу – нової особистості – утворюється кожного разу з початку. На етапі ж відтворення образу діяльність актора направлена зовні його, оскільки глядачу демонструється персонаж таким, яким його створили. На відміну від артиста, актор-вокаліст має справу не лише з літературним, але і з музичним змістом, він має бути розвиненим музикантом з багатою уявою. Музика для нього є основою створення образу спектаклю і образу ролі. Актор-вокаліст має справу не з одним, а відразу з трьома видами мистецтва – вокальним, музичним і сценічним. Безумовно, це створює певну складність, яка полягає в самому процесі вивчення всіх трьох мистецтв, проте сприйнявши їх, актор досягає великих і різноманітних можливостей впливу на глядачів. Очевидно, що саме це свідчить про особливість професії актора музично-драматичного театру, що є першим показником досвідно-виконавського компонента вокальної майстерності.

Вокальна техніка вміщує в собі два компоненти – це вокальний потенціал та навички. Вокальний потенціал складається із діапазону голосу, вміння виконувати («брати») перший звук (атака звуку), координація слуху і голосу, будова артикуляційного апарату, наявність тембрального окрасу голосу тобто встановлення типу голосу. Вокальний потенціал як правило вимірюються на перших заняттях і він є першим критерієм оцінювання можливостей студента та складання конкретного плану для розвитку вокального голосу. І вокально-технічні навички є другим показником досвідно-виконавського компонента вокальної майстерності.

Важливою складовою діяльності акторів-співаків є засоби художньої виразності вокального співу. І в цьому також присутня двоєдиність: створення музичного образу та його відтворення. Як підкреслює у своїй монографії Л. Бочкарьов актор-вокаліст прагне «створити представлення про цілісний образ музики, орієнтуючись на майбутнє реальне звучання» [6, с. 224]. Таким чином створюється прообраз, який на стадії виконання втілюється за допомогою виконавських засобів. Отже, в завдання підготовки актора-вокаліста неодмінно

входить не лише опанування вокально-технічними навичками, але й оволодіння художньою виразністю – третім показником досвідно-виконавського компонента.

Успішність фахової діяльності визначають професійно важливі якості актора, які визначають його професійну успішність. Як підкреслює В. Топорков: «Не оволодівши міцно на практиці першим ступенем, початковими елементами майстерності і не відчувши єдності і безперервної цілісності творчого процесу в його окремих ланках, актор ризикує потрапити на хибний шлях ремісництва і зневаги до артистичної техніки, до високої, тонкої майстерності» [32, с. 6]. Він має засвоїти наступні професійні якості: володіти своїм голосом та тілом, мати широкий діапазон вокальних, пластичних, мімічних, інтонаційних засобів; володіти діючим уявленням та емоційною збудженістю на образ уявлення, ідентифікувати себе з героєм; мати почуття віри у запропоновані обставини, в уявлене життя як у реальне; почуття правди, тобто здатністю діяти на сцені органічно та відверто почувати себе; почуття форми, тобто здатністю виразити художній зміст ролі у сценічній формі. Отже останній показник досвідно-виконавського компонента вокальної майстерності актора музично-драматичного театру – його професійні якості.

Таким чином, показниками *досвідно-виконавського компонента* вокальної майстерності є:

- особливості діяльності;
- вокально-технічні навички;
- художня виразність;
- професійні якості.

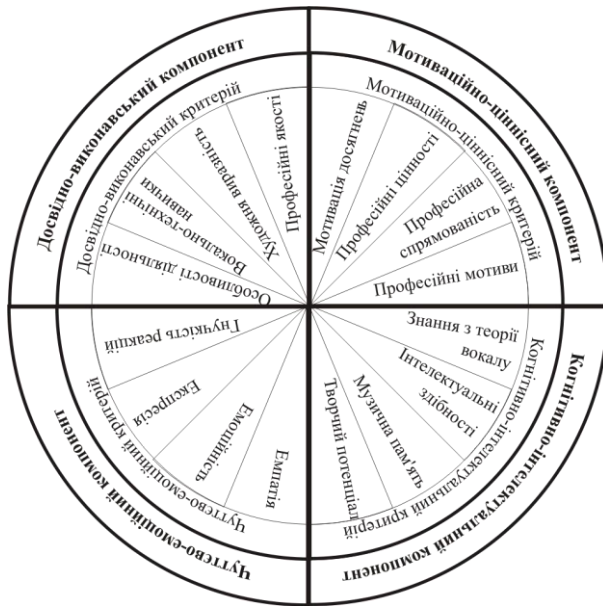

Рис. 1. Відповідність вокальної майстерності актора та критеріального апарату

На основі критеріїв та показників ми розробили рівні сформованості вокальної майстерності майбутнього актора: *високий, середній, низький*.

Студенти з *високим рівнем сформованості вокальної майстерності* характеризуються:

- дуже високим рівнем мотивації власних досягнень, усвідомленням професійних мотивів, професійної цінності та спрямованості;
- застосуванням поглиблених знань з теорії вокалу у виконавській діяльності, високим рівнем інтелектуальних здібностей;
- добре розвинутою музичною пам'ятю і вокально-сценічним творчим потенціалом;
- проявом під час виконання вокального твору образно-художнього мислення й виконавського темпераменту, розвинутою емпатією; емоційність, експресивність вокальної діяльності підтримується гнучкістю реакцій;
- професійним володінням вокально-технічними навичками, повним

діапазоном і згладженими регістрами, різними видами техніки співу на високому рівні. Студенти переконливо інтерпретують твори найрізноманітніших стилів і жанрів, розкривають художній образ героїв шляхом перевтілення, точно передають драматургію твору вокально-артистичними засобами.

Середній рівень сформованості вокальної майстерності характеризується проявом у студентів таких показників середнього розвитку:

- мотивація досягнень, професійні цінності, спрямованість і мотиви досягли певного рівня розвитку, але студенти мають сумніви щодо власного рівня виконавської діяльності;

- студенти не повною мірою володіють знаннями з теорії вокалу, інтелектуальні здібності, творчий потенціал, музична пам'ять розвинені фрагментарно;

- під час співу не повною мірою застосовуються емоційність та експресивність виконання, емпатія та гнучкість реакцій розвинені на середньому рівні;

- вокально-технічні навички розкриваються не повною мірою: студенти мають невеликий діапазон голосу, користуються вокальним диханням, мають незгладжені регістри, володіють однією технікою звуковедення, під час співу наявні невеликі недоліки виконання, недостатньо розкривають художній образ.

Для *низького рівня сформованості* характерна наявність початкового розвитку показників вокальної майстерності:

- студенти мають низький рівень мотивації, професійних цінностей, спрямованості, мотивів;

- студенти не володіють необхідними знаннями для вокальної діяльності, мають нерозвинені інтелектуальні здібності, музичну пам'ять і творчий потенціал;

- під час співу відсутня емпатія та експресивність виконання, гнучкість реакцій, студенти володіють емоціями невпевнено, зазнають труднощів при їх передачі;

- недостатньо володіють вокально-технічними навичками, спів у студента

несфокусований, незібраний, слабе вокальне дихання, спостерігається детонація, затиснення м'язів обличчя й корпусу, нерозбірлива дикція, погрішності вимови, відсутність образного змісту, артистизму, слабкі навички інтерпретації.

Мета роботи – виявити рівень сформованості та критерії оцінювання вокально-технічних навичок майбутнього актора музично-драматичного театру, музичної та вокальної підготовки актора, рівень професійної спрямованості майбутніх акторів-вокалістів, сформованість професійно – особистісних якостей актора-вокаліста.

БЛОК 1

ДІАГНОСТУВАННЯ МОТИВАЦІЙНО-ЦІННІСНОГО КОМПОНЕНТА ВОКАЛЬНОЇ МАЙСТЕРНОСТІ МАЙБУТНЬОГО АКТОРА МУЗИЧНО-ДРАМАТИЧНОГО ТЕАТРУ

Творча діяльність може бути продуктивною при наявності сил, які спрямовують людину до мети. Мотивація досягнення – один з різновидів мотивації діяльності, пов'язаний з потребою особистості досягати успіху та уникати невдачі. Для діагностування цього виду мотивації існує багато методик, авторами яких є Т. Елерс [23], А. Мехрабіан [31], А. Реан [5]. Оскільки нас цікавить позитивна мотивація, яка необхідна актору для успішної професійної діяльності, ми обрали методика «Шкала оцінки потреби в досягненні» [13, с. 20–21].

Психологи (В. Магун, А. Маслоу, Ф. Фрідлендер) дослідили факт зв'язку між цінностями людини з його потребами [4, с. 28]. Професійними цінностями акторів-вокалістів є художньо-естетичні цінності, саме тому для діагностування професійних цінностей актора-вокаліста нами була обрана методика «Вимірювання художньо-естетичної потреби», автором якої є В. Аванесов [13, с. 368–369]. Оскільки вона не передбачає числового розподілу даних на рівні, то ми модифікували шкалу оцінки художньо-естетичної потреби у відповідності зі встановленими нами рівнями: 0–10 – низький, 11–24 – середній, 25–32 – високий.

На сучасному етапі для діагностування професійної спрямованості існує достатня кількість методик, з яких найбільш довершеними є діагностика професійної педагогічної спрямованості (Є. Рогов «Оцінка професійної спрямованості учителя» [24], Є. Ільїн «Мотиви обрання професії викладача» [13] та ін.). Нами була обрана методика Т. Дубовицької «Діагностика рівня професійного спрямування студентів», яка є стандартизованою та універсальною і дає змогу визначити силу прагнення до оволодіння професією [10, с. 82–86].

Для встановлення рівня сформованості професійних мотивів існує також достатня кількість методик (К. Замфір «Структура мотивації професійної діяльності» [4], Т. Бадоев «Діагностика структури мотивів трудової діяльності» [13]) серед яких ми обрали методику Т. Ільїної «Мотивація навчання у виші» (шкала «оволодіння професією») [13, с. 433–434]. Авторська шкала була дещо модифікована: 0–5 –низький рівень, 6–11 – середній, 12–15 – високий.

Методика 1. «Шкала оцінки потреби в досягненні»

Дайте відповіді «так» або «ні» на кожне з наведених тверджень:

1. Думаю, що успіх в житті швидше залежить від випадку, чим від розрахунку.
2. Якщо я втрачу улюблене заняття, моє життя втратить всякий сенс.
3. Для мене в будь-якій справі найважливіше не її виконання, а кінцевий результат.
4. Вважаю, що люди більше страждають від невдач на роботі, чим від поганих взаємин з близькими.
5. На мою думку, більшість людей живуть далекими, а не близькими цілями.
6. У житті в мене було більше успіхів, чим невдач.
7. Емоційні люди мені подобаються більше, ніж активні.
8. Навіть у звичайній роботі я прагну вдосконалити деякі її елементи.
9. Поглинений думками про успіх, я можу забути про заходи обережності.
10. Мої близькі вважають мене ледачим.
11. Думаю, що в моїх невдачах повинні швидше обставини, ніж я сам.
12. Терпіння в мені більше, ніж здібностей.
13. Мої батьки дуже контролювали мене.
14. Лінощі, а не сумнів в успіху вимушують мене часто відмовлятися від своїх намірів.
15. Думаю, що я впевнена в собі людина.

16. Заради успіху я змогу ризикнути, навіть якщо шанси невеликі.
17. Я старанна людина.
18. Коли все йде гладко, моя енергія посилюється.
19. Якби я був журналістом, я писав би швидше про оригінальні винаходи людей, чим про події.
20. Мої близькі зазвичай не розділяють моїх планів.
21. Рівень моїх вимог до життя нижчий, ніж у моїх товаришів.
22. Мені здається, що наполегливості в мені більше, ніж здібностей.

Обробка отриманих результатів:

Підрахувати бали за відповіді, що збігаються з ключем:

«Так» – питання 2, 6, 7, 8, 14, 16, 18, 19, 21, 22.

«Ні» – питання 1, 3, 4, 5, 9, 10, 11, 12, 13, 15, 17, 20.

За кожний збіг нараховується 1 бал. Рівень сформованості мотивації досягнення встановлюється у відповідності з наведених у табл. 1:

Таблиця 1

Показник	Рівень мотивації досягнень									
	низький			середній				високий		
Стени	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Сума балів	2–9	10	11	12	13	14	15	16	17	18–19

Методика 2. «Вимір художньо-естетичній потреби»

Дайте відповіді «так» або «ні» на кожне з наведених тверджень:

1. Думаю, що цілком можна обійтися без спілкування з творами мистецтва.
2. Я не люблю віршів.
3. Я колекціоную записи класичної музики.
4. Вважаю участь в гуртках художньої самодіяльності за марну трату часу.
5. Я не піду в театр без приємного товариства, якщо навіть спектакль мене зацікавив.

6. Я віддаю перевагу естраді у порівнянні з класичною музикою.
7. Мені здається, що люди прикидаються, стверджуючи, що їм подобається симфонічна музика.
8. Вислів «Архітектура – застигла музика» здається мені надуманим.
9. Німий кінофільм дивитися нудно.
10. Думаю, що гарний інженер набагато корисніший суспільству, ніж композитор.
11. Якби я був журналістом, я вважав за краще б писати про події, ніж про мистецтво.
12. Вибираючи між спортивною і художньою гімнастикою, я віддав би перевагу першій.
13. Наука вчить людину більше, ніж мистецтво.
14. Мені більше подобаються екранізації літературних творів, ніж самі ці твори.
15. Слухання класичної музики знімає мій поганий настрій.
16. Вважаю, що опера зживає себе.
17. Думаю, що естрада стає найпопулярнішим видом мистецтва.
18. Я збираю художні альбоми та репродукції.
19. Знаходячись в компанії, я зазвичай не беру участь в розмовах про мистецтво.
20. Любов вченого до мистецтва сприяє його науковій діяльності.
21. Мені подобаються старовинні романи.
22. Мені подобаються більше люди розсудливі, ніж емоційні.
23. У наш час бальні танці просто смішні.
24. Я дуже люблю дивитися та слухати радіо- та телепередачі про композиторів, акторів, режисерів, художників.
25. У вільний час я постійно займаюся живописом, ліпленням, грою на музичних інструментах, написанням віршів, художньою вишивкою та ін.
26. Я б зайнявся мистецтвом, якби у мене було більше вільного часу.

27. Я постійно буваю в театрах.
28. Я беру участь у гуртках художньої самодіяльності.
29. Мені не подобається класичний балет.
30. Я читаю книги по мистецтву.
31. Мені здається, що немає необхідності дивитися в театрі той спектакль, який вже транслювався по телебаченню.
32. Я хотів би працювати в професійному мистецтві.

Обробка отриманих результатів:

Підрахувати бали за відповіді, що збігаються з ключем:

«Так» – твердження 3, 15, 18, 20, 21, 24–28, 30, 32.

«Ні» – твердження 1, 2, 4–14, 16, 17, 19, 22, 23, 29, 31.

За кожний збіг нараховується 1 бал. Рівень сформованості мотивації досягнення встановлюється у відповідності з наведених у табл. 2:

Таблиця 2

Рівень	Бали
низький	0–10
середній	11–24
високий	25–32

Методика 3. «Виявлення рівня професійного спрямування студентів»

Дайте відповіді «правильно», «мабуть правильно», «мабуть неправильно» або «неправильно» на кожне з наведених тверджень:

1. Кожна людина повинна мати можливість отримати ту професію, яка їй подобається, відповідає її інтересам і здібностям.
2. Якби я мав змогу почати вчитися знов, я б обрав ту ж професію, яку вивчаю зараз.
3. Мій професійний вибір зумовлений не стільки бажанням отримати цю професію, скільки певними обставинами.

4. Моє бажання отримати обрану професію достатньо обгрунтоване.
5. Я навчаюся перш за все для отримання вищої освіти, обрана професія як така мені мало цікавить.
6. В обраній професії я бачу мало привабливого.
7. Мої захоплення й заняття у вільний час певним чином пов'язані з обраною професією.
8. У світі є багато професій, які подобаються мені значно більше, ніж моя майбутня професія.
9. Із власної ініціативи я читаю додаткову літературу, яка стосується обраної професії.
10. Після закінчення навчання в університеті я буду самовдосконалюватися й підвищувати кваліфікацію з цієї професії, щоб працювати ефективніше.
11. Обрана професія й робота за фахом навряд чи принесуть мені в майбутньому моральне задоволення.
12. Я намагатимуся зробити все можливе, щоб не працювати в майбутньому за цією спеціальністю.
13. Навіть якщо буде дуже важко після закінчення навчання, я намагатимуся працювати за обраною спеціальністю.
14. Я б хотів паралельно навчатися й працювати за обраною спеціальністю.
15. У мене немає бажання в майбутньому працювати за обраною спеціальністю.
16. При нагоді прагну познайомитися з роботою фахівців у галузі моєї майбутньої професії.
17. Якщо я й буду в майбутньому працювати за обраною професією, то недовго.
18. Робота за обраною професією дасть мені змогу в майбутньому цілком проявити себе, свої здібності.
19. Після закінчення навчання планую отримати іншу професію.

20. У житті людини не все залежить від неї самої, їй доводиться інколи миритися з обставинами.

Обробка отриманих результатів:

Підрахувати бали за відповіді, які збігаються з ключем:

«Правильно» або «Мабуть, правильно» – твердження 2, 4, 7, 9, 10, 13, 14, 16, 18.

«Неправильно» або «Мабуть, неправильно» – твердження 3, 5, 6, 8, 11, 12, 15, 17, 19.

За кожний збіг нараховується 1 бал. Рівень сформованості професійного спрямування встановлюється у відповідності з наведених у табл. 3:

Таблиця 3

Рівень	Бали
низький	0–4
середній	5–13
високий	14–18

Методика 4. «Мотивація навчання у ВНЗ»

Дайте відповіді «так» або «ні» на кожне з наведених тверджень:

1. Краща атмосфера на занятті – атмосфера вільних висловів.
2. Зазвичай я працюю з великою напругою.
3. У мене рідко бувають головні болі після пережитих хвилювань і неприємностей.
4. Я самостійно вивчаю ряд дисциплін, на мою думку необхідних для моєї майбутньої професії.
5. Яку з властивих Вам якостей Ви найвище цінуєте? Напишіть відповідь поруч.
6. Я вважаю, що життя потрібно присвятити обраній професії.
7. Я отримую задоволення від обговорення на занятті складних проблем.
8. Я не бачу сенсу в більшості робіт, які ми виконуємо у виші.

9. Велике задоволення мені дає розповідь знайомим про мою майбутню професію.
10. Я досить середній студент і ніколи не буду досить хорошим, а тому немає сенсу докладати зусилля, щоб стати краще.
11. Я вважаю, що у наш час не обов'язково мати вищу освіту.
12. Я твердо впевнений в правильності обрання професії.
13. Від яких з властивих Вам якостей Ви хотіли б позбавитися? Напишіть відповідь поруч.
14. При слушній нагоді я використовую на іспитах допоміжні матеріали (конспекти, шпаргалки, записи, формули).
15. Найчудовіший час життя – студентські роки.
16. У мене надзвичайно неспокійний і уривчастий сон.
17. Я вважаю, що для повного опанування професії всі навчальні дисципліни потрібно вивчати однаково глибоко.
18. При нагоді я вступив би до іншого ВНЗ.
19. Я зазвичай спочатку беруся за легші завдання, а важчі залишаю на кінець.
20. Для мене було важко при виборі професії зупинитися на одній з них.
21. Я можу спокійно спати після будь-яких неприємностей.
22. Я впевнений, що моя професія дасть мені моральне задоволення і матеріальний достаток в житті.
23. Мені здається, що мої друзі здатні вчитися краще, ніж я.
24. Для мене дуже важно отримати диплом про вищу освіту.
25. З якихось практичних міркувань для мене це найзручніший ВНЗ.
26. У мене досить сили волі, щоб вчитися без нагадування адміністрації.
27. Життя для мене майже завжди пов'язане з надзвичайним напруженням.
28. Іспити потрібно складати, витрачаючи мінімум зусиль.
29. Є багато вишів, в яких я міг би навчитися з неменшим інтересом.
30. Яка з властивих вам якостей більш всього заважає вчитися? Напишіть відповідь поруч.

31. Я людина, що дуже захоплюється, але всі мої захоплення так чи інакше пов'язані з майбутньою роботою.
32. Занепокоєння про іспит або роботу, яка не виконана вчасно, часто заважає мені спати.
33. Висока зарплата після закінчення ВНЗ для мене не головне.
34. Мені потрібно бути в хорошому настрої, щоб підтримати загальне рішення групи.
35. Я вимушений був вступити до вишу, щоб зайняти очікуване положення в суспільстві, уникнути служби в армії.
36. Я вивчаю матеріал, щоб стати професіоналом, а не для іспиту.
37. Мої батьки гарні професіонали, і я хочу бути схожим на них.
38. Для просування по службі мені необхідно мати вищу освіту.
39. Яка з ваших якостей допомагає вам навчатися? Напишіть відповідь поруч.
40. Мені дуже важко змусити себе вивчати як слід дисципліни, які не відносяться до моєї майбутньої спеціальності.
41. Мене вельми турбують можливі невдачі.
42. Краще всього я займаюся, коли мене періодично стимулюють, підганяють.
43. Мій вибір даного ВНЗ остаточний.
44. Мої друзі мають вищу освіту, і я не хочу відстати від них.
45. Щоб переконати в чому-небудь групу, мені доводиться самому працювати дуже інтенсивно.
46. У мене зазвичай рівний і гарний настрій.
47. Мене приваблює зручність і легкість майбутньої професії.
48. До вступу до ВНЗ я давно цікавився цією професією, багато читав про неї.
49. Професія, яку я отримую, найважливіша і перспективніша.
50. Мої знання про цю професію були достатні для упевненого вибору даного вишу.

Обробка отриманих результатів:

Підрахувати бали за відповіді, які збігаються з ключем:

Шкала «отримання знань» – відповідь «Так» на твердження 4 проставляється 4 бали, твердження 7 – 2 бали, твердження 17 – 4 бали, твердження 26 – 2 бали; відповідь «Ні» на твердження 28 – 1 бал, твердження 42 – 2 бали. Максимум – 15 балів.

Шкала «опанування професії» – відповідь «Так» на твердження 9 – 2 бали, твердження 31 – 3 бали, твердження 33 – 3 бали, твердження 43 – 3 бали, твердження 48 – 2 бал і твердження 49 – 2 бал. Максимум – 15 балів.

Шкала «отримання диплома» – відповідь «Так» на твердження 11 – 4 бали, твердження 24 – 3 бали, твердження 35 – 3 бали, твердження 38 – 3 бали і твердження 44 – 2 бали. Максимум – 15 балів.

Твердження 5, 13, 30, 39 є нейтральними до цілей опитувальника і в обробку не включаються.

Рівень сформованості кожної з шкал встановлюється у відповідності з наведених у табл. 4:

Таблиця 4

Рівень	Бали
низький	0–5
середній	6–11
високий	12–15

БЛОК 2

ДІАГНОСТУВАННЯ КОГНІТИВНО-ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОГО КОМПОНЕНТА ВОКАЛЬНОЇ МАЙСТЕРНОСТІ МАЙБУТНЬОГО АКТОРА МУЗИЧНО-ДРАМАТИЧНОГО ТЕАТРУ

Підготовлений відповідним чином комплекс завдань дає змогу з використанням певних діагностичних методів правильно оцінити рівень знань студентів. Серед засобів об'єктивного кількісного контролю знань найбільш науково обґрунтованим є метод тестування [1; 2; 7]. Отже, рівень теоретичних знань з вокалу встановлюється за допомогою тестів на розрізнення (В. Беспалько [2]). Ці завдання поєднують варіанти відповідей на питання, з яких вірним може бути як одне твердження так і декілька (з чотирьох). Тому збіг з ключем до тесту оцінюється в 4 бали. За 10 тестових завдань студент може отримати 40 балів, які переводяться в шкалу рівнів.

Оцінку інтелекту можна проводити декількома способами: спостереженням, тестуванням, аналізом результатів дії, інтерв'юванням. Існує достатня кількість методик для визначення рівня інтелекту «Самооцінка інтелекту» [11], «Тест структури інтелекту» (авт. Р. Амтхауера) [11], «Прогресивні матриці Равена» [4]. За допомогою методики «Самооцінки інтелекту» виявляється оцінка студентом особистих інтелектуальних здібностей [11, с. 386]. Обрання саме цієї методики засноване на дослідженні М. Новікової, яке дозволило встановити зв'язок самооцінки інтелекту з його об'єктивною оцінкою [19]. Шкала методики була модифікована у відповідності з визначеними нами рівнями: 1–4 – низький рівень, 5–7 – середній, 8–10 – високий.

Оскільки, музична пам'ять функціонує по законам загальної пам'яті, тому на основі методик С. Комінко, Г. Кучер «Вивчення зорової пам'яті», «Вивчення слухової пам'яті», «Вивчення короткотривалої зорової пам'яті» нами була розроблена авторська методика «Вивчення музичної пам'яті» [17, с. 45–48]. Вона складається з трьох блоків (вивчення музично-слухової пам'яті, вивчення ритмічно-слухової пам'яті, вивчення зорової пам'яті), у кожному з яких

міститься по 3 завдання. За кожне завдання студент може отримати максимум 10 балів. Методика будується на виконанні спеціальних музичних та ритмічних прикладів, вправ, інтервалів, акордів, запам'ятовуванні музичного матеріалу за допомогою різних видів пам'яті. Максимальна кількість балів, яку може отримати студент дорівнює 10 балам, що переводяться в номінативну шкалу: 0–3 – низький рівень, 4–7 – середній, 8–10 – високий.

Серед методик, які дають змогу визначити рівень творчого потенціалу особистості існує достатня кількість діагностик: «Експрес-метод Д. Джонсона» [14], «Діагностика особистісної креативності» (авт. Є. Тунік) [28] та ін. Для визначення цього показника когнітивно-інтелектуального компонента вокальної майстерності була обрана методика «Опитувальник для визначення рівня креативності» [14, с. 339]. У відповідності з авторською розробкою рівень сформованості цього показника визначається за такою шкалою: 0–5 бали – низький рівень, 6–9 – середній, 10–15 – високий.

Методика 5. Тести з теорії вокалу

Серед варіантів відповідей оберіть один або декілька, які є вірними:

1. Поняття ансамбль:
  - а) спільне звучання окремих співаків хору або ансамблю в одному, загальному цілому;
  - б) злитність і врівноваженість щодо сили й тембру всіх голосів;
  - в) інтонаційна злагодженість звучання співаків;
  - г) група музикантів виступаючих разом.
2. Альт:
  - а) низький дитячий голос з діапазоном «соль» малої октави – «мі» другої октави;
  - б) назва партії в хорі або ансамблі, які виконуються низькими дитячими та жіночими голосами;
  - а) низький жіночий голос з діапазоном «соль» малої октави – «мі» другої

октави;

в) смичковий інструмент скрипкового роду.

3. Арія – це:

а) жанр вокальної музики;

б) закінчений епізод в опері, що виконується солістом у супроводі оркестру;

в) камерне музично-поетичне добуток для голосу з інструментальним супроводом;

д) інструментальний твір мелодичного характеру.

4. Унісон:

а) одночасне звучання двох або декількох звуків однакової висоти;

б) виконання мелодії на різних інструментах або голосами в приму;

в) виконання мелодії на інструментах або голосами в приму чи октаву;

г) хоровий та ансамблевий спів без інструментального супроводу.

5. Які ступені в строї а'capella виконуються гостро (з тенденцією до підвищення) в натуральному мажорі?

а) I;

б) V;

в) VII;

г) III.

6. Який з видів ансамблю найбільш близький до поняття «будова хору»?

а) заввишки-інтонаційний;

б) ансамбль хор-фортепіано;

в) динамічний;

г) темпоритмічний.

7. Унісонний ансамбль:

а) виконання одної мелодії кількома співаками;

б) приблизна однотембровість голосів співаків у хоровій партії;

в) одноманітність сили голосів, зручна теситура, правильно взяті голосні звуки, єдина вокальна культура співаків.

- г) рівноваженість і злиття всіх тонів акорду в одне правильне, органоподібне звукосполучення.
8. Який з типів атаки вважається за неправильний?
- а) тверда;
  - б) жорстка;
  - в) придихова;
  - г) м'яка.
9. До нижніх резонаторів відносяться:
- а) ніс;
  - б) трахея;
  - в) глотка;
  - г) бронхи.
10. Що з наведених ознак можна віднести до елементів вокальної техніки епохи класицизму?
- а) володіння колоратурною технікою і побіжністю для всіх голосів;
  - б) гамми, пасажі і арпеджіо у всіх видах ладів із застосуванням поліладових утворень;
  - в) володіння тембровими відтінками голосу і технікою вибрато;
  - г) рівність, виразність і ясність малюнка важливіші, ніж темброво-кolorистична виразність.

Обробка отриманих результатів:

За кожний тест нараховується до 4 балів, які виставляються за повний збіг відповідей із ключем до тесту:

- 1. –
- 2. –
- 3. –
- 4. –
- 5. –
- 6. –
- 7. –

8. – б), в).

9. – б), г).

10. – а), г).

Рівень сформованості знань з теорії вокалу встановлюється у відповідності зі шкалою наведеною у табл. 5:

Таблиця 5

Рівень	Бали
низький	0–8
середній	9–32
високий	33–40

Методика 6. «Самооцінка інтелекту»

Твердження методики складаються з двох блоків.

Блок I

З десяти наведених думок про інтелект оберіть одну, яка на Вашу думку, Вам найбільше підходить, і після цього закресліть цифру справа:

1.	Мій інтелект в будь-якій групі людей завжди опиняється найвищим	10
2.	Серед небагатьох інтелектуалів я – один з них	9
3.	Я належу до найбільш розумних людей	8
4.	Мій інтелект помірно високий	7
5.	По своєму розуму я належу до кращої частки людей, що оточують мене	6
6.	По своєму розуму я найзвичайніша людина	5
7.	Мій інтелект помірно знижений	4
8.	Я належу загалом до найбільш кмітливих людей	3
9.	Серед небагатьох не дуже-то кмітливих людей я – один з них	2
10.	У будь-якій групі людей я по своєму розуму всім поступаюся	1

Блок II

Дайте відповіді «так» або «ні» на кожне з наведених тверджень:

1. Я ніколи не підвищую голос на близьких мені людей.

2. Коли мене ніхто не бачить, моя поведінка не змінюється.
3. У дитинстві я був слухняним дитям.
4. Я ніколи не турбуюся по дурницях.
5. Я абсолютно не соромлюся знайомих і незнайомих людей, що мене оточують.
6. Практично я нікого і нічого не боюся.
7. Для мене число «13» нічим не відрізняється від інших.
8. Я не маю національних і релігійних забобонів.
9. Я ніколи не ображаю тих, хто слабкіший за мене.
10. Я завжди доброзичливий.

Обробка отриманих результатів:

За відповідь на твердження **блоку I** дорівнює значенню R_I . При обробці відповідей на твердження **блоку II** нараховується по 1 балу за відповідь «так». Якщо на всі або більше половини наведених тверджень отримана відповідь «ні» – наявний прояв *ефекту Хоторна*. Обчислюється кількість негативних відповідей – R_{II-} . Самооцінка інтелекту обчислюється по формулі:

$$R_i = \begin{cases} R_I, & \text{якщо } R_{II-} < 5 \\ R_I - R_{II-}, & \text{якщо } R_{II-} \geq 5 \end{cases}$$

Рівень сформованості самооцінки інтелекту встановлюється у відповідності зі шкалою наведеною у табл. 6:

Таблиця 6

Рівень	Бали
низький	1–3
середній	4–7
високий	8–10

Методика 7. «Вивчення музичної пам'яті»

Методика складається з трьох модулів: I. Вивчення музично-слухової пам'яті; II. Вивчення ритмічно-слухової пам'яті; III. Вивчення зорової пам'яті.

I. Вивчення музично-слухової пам'яті

Викладач грає на інструменті (фортепіано) нижче наведені музичні приклади (інтервали, акорди, лади), між ними робить паузу 2 секунди. Досліджуваний має їх запам'ятати, щоб потім записати. Викладач грає кожен музичний приклад двічі – один гармонійно (одноразово два, три звуки), другий – мелодійно (по черзі кожен звук), лад граються по одному разу. Досліджуваний записує не відразу всі почуті інтервали, а після останнього.

ЗАВДАННЯ

A. Інтервали: велика секунда, чиста квінта, мала терція, чиста октава, чиста кварта, мала септима, велика терція, чиста прима, тритон, мала секунда

Кількість інтервалів, які досліджуваний запам'ятав правильно (a) =

B. Акорди: мінорний тризвук, доміантовий септакорд, мінорний секстакорд, мажорний тризвук, мінорний квартсекстакорд, зменшений тризвук, мажорний квартсекстакорд, збільшений тризвук, мажорний секстакорд, мінорний тризвук

Кількість акордів, які досліджуваний запам'ятав правильно (b) =

C. Лади (по одному разу): мажор натуральний, мінор гармонійний, мажор натуральний, мінор мелодійний, мажор натуральний, мінор натуральний, мажор гармонійний, пентатоніка, мажор натуральний, мінор гармонійний

Кількість ладів, які досліджуваний запам'ятав правильно (c) =

II. Вивчення ритмічно-слухової пам'яті

Можна використовувати два варіанти.

Перший варіант. Викладач двічі простукує ритмічний малюнок у різних розмірах 2/4, 3/4, 4/4. Досліджуваний має його запам'ятати, прослухавши, та повторити.

Другий варіант. Викладач двічі простукує ритм мелодії та одноразово її наспівує. Досліджуваний має її запам'ятати та записати.

ЗАВДАННЯ

D.

Кількість тактів правильно повторених досліджуваним (d) =

Кількість тактів правильно повторених досліджуваним (e) =

Кількість тактів правильно повторених досліджуваним (f) =

III. Вивчення зорової пам'яті (музичної, ритмічної)

Протягом 20 секунд викладач показує записані на папері інтервали. Досліджуваній повинен записати ці інтервали, що запам'ятав. При цьому порядок інтервалів не має значення.

ЗАВДАННЯ

G. ч 5, б 3, м 2, б 7, ув 4, ч 8, ум 7, ч 1, м 3

Кількість інтервалів, що запам'ятав правильно (g) =

Протягом 10 секунд досліджуваній розглядає записаний на папері ритмічний малюнок у конкретному розмірі. Потім він повинен відтворити ритм, який запам'ятав.

Кількість тактів з ритмом, що запам'ятав правильно (h) =

Протягом однієї хвилини досліджуваній розглядає мелодію, наспівує її внутрішнім слухом (викладач грає тональність, в якій написаний приклад). Після цього досліджуваній відтворює мелодію.

Кількість тактів, заспіваних правильно (i) =

Обробка отриманих результатів:

На основі отриманих за кожне завдання бали переводяться в оцінку музичної пам'яті по формулі:

$$\frac{(a+b+c+d+e+f+g+h+i)}{9}$$

Рівень розвитку музичної пам'яті встановлюється у відповідності зі шкалою наведеною у табл. 7:

Таблиця 7

Рівень	Бали
низький	0–3
середній	4–7
високий	8–10

Методика 8. «Опитувальник рівня креативності»

Дайте відповіді «так» або «ні» на кожне з наведених тверджень:

1. Я не віддав би перевагу роботі, в якій все чітко визначено.
2. Люблю і розумію абстрактний живопис.
3. Мені не подобається регламентована робота.
4. Не люблю відвідувати музеї, оскільки вони всі однакові.
5. Люблю фантазувати.
6. Різноманітні захоплення роблять життя людини багатше.
7. Один і той же спектакль можна дивитися багато раз, головне – гра акторів, нова інтерпретація.
8. Я вважав за краще б бути закрійником ніж кравцем.
9. Мені більше подобається процес діяльності, чим її кінцевий результат.
10. Навіть у налагодженій справі намагаюся творчо змінити щось.
11. Сумніваюся навіть в тому, що для інших очевидно.
12. Абстрактні картини дають велику поживу для роздумів.
13. Я не хотів би підпорядковувати своє життя певній системі.
14. Мені подобається робота дизайнера.

15. Не люблю ходити одним й тим же шляхом.

Обробка отриманих результатів:

Підрахувати кількість відповідей «Так». За кожний збіг нараховується 1 бал. Рівень сформованості рівня креативності встановлюється у відповідності з наведеними у табл.8:

Таблиця 8

Рівень	Бали
низький	0–5
середній	6–9
високий	10–15

БЛОК 3

ДІАГНОСТУВАННЯ ЧУТТЄВО-ЕМОЦІЙНОГО КОМПОНЕНТА ВОКАЛЬНОЇ МАЙСТЕРНОСТІ МАЙБУТНЬОГО АКТОРА МУЗИЧНО-ДРАМАТИЧНОГО ТЕАТРУ

Для вивчення характеристик емпатії використовуються традиційні прийоми емпіричного дослідження емоційних, когнітивних і поведінкових параметрів емпатії. «Шкала емоційного відгуку» А. Меграбіана та Н. Епштейна використовується для дослідження емоційної складової емпатії та таких її параметрів, як рівень прояву здатності до емоційного відгуку на переживання іншого [34]. Методика «Дослідження рівня емпатійних здібностей» (авт. І. Юсупов), «Емпатичні здібності» (авт. В. Бойко) дає змогу діагностувати цю якість у педагогів [13, с. 383–386]. Для дослідження розвитку емоційної емпатії була обрана методика В. Бойка «Емоційна емпатія», яка є фрагментом його методики «Емпатичні здібності» [15, с. 564–565].

Акторам та співакам властива емоційність та експресивність у вираженні емоцій, саме тому для діагностування експресії була обрана методика «Опитувальник емоційної експресії» (Л. Богіна [15, с. 592–596]). Ми модифікували авторську обробку результатів анкетування за 9 шкалами, поєднав їх в один показник експресивності, який переводяться в номінативну шкалу у відповідності зі схемою: 23–27 бали – високий рівень, 10–22 – середній, 1–9 – низький.

Відомий психолог С. Рубінштейн вважав, що чуттєвість залежить від різних якостей людини (сприйнятливості, вразливості, емоційності, ергічності, пластичності), тобто властивостей темпераменту [25, с. 223]. У зв'язку з цим для діагностування емоційності та гнучкості реакцій, які є показниками чуттєво-емоційного компонента вокальної майстерності необхідно застосовувати методи діагностування темпераменту. Для оцінки темпераменту і його властивостей розроблено немало діагностичних інструментів. Існують лабораторні методи діагностики, які дають досить об'єктивну інформацію про загальну активність,

швидкість виникнення психічних процесів, їх інтенсивність і стійкість, темп і ритм діяльності та поведінки людини. Але ці методи складно, а інколи і просто неможливо використовувати. Деякі методики («Тип темпераменту» – Г. Айзенк [23], «Формула темпераменту» – А. Белов [26]) дають змогу визначити тип темпераменту, тому для визначення рівнів емоційності та гнучкості реакцій було обрано «Опитувальник структури темпераменту» В. Русалова [2, с. 395–398]. Рівень емоційності встановлюється за допомогою шкали емоційності, а гнучкість реакцій – шкали соціальної пластичності.

Методика 9. «Емоційна емпатія»

Дайте відповіді «так», «інколи» або «ні» на кожне з наведених тверджень:

1. Якщо оточуючі проявляють ознаки нервозності, я зазвичай залишаюся спокійним.
2. Я втрачаю душевну рівновагу, якщо оточуючі чимось пригнічені.
3. Я рідко беру близько до серця проблеми своїх друзів.
4. Чужий сміх зазвичай заражає мене.
5. Я можу залишатися спокійним, навіть якщо всі довкола мене хвилюються.
6. Я турбуюся, якщо бачу людину, що плаче.
7. Мені важко зрозуміти, чому дурниці можуть так сильно засмучувати людей.
8. Якщо я бачу, що у когось з близьких погано на душі, то зазвичай утримуюся від розпитів.

Обробка отриманих результатів:

Нарахувати 3 бали за відповіді, що збігаються з ключем:

«Так» – твердження 2, 4, 6.

«Ні» – твердження 1, 3, 5, 7, 8.

По 2 бали нараховується за відповідь – «Інколи» на всі питання. Обчислити суму балів і рівень сформованості емоційної емпатії встановлюється у відповідності з наведеними у табл. 9:

Рівень	Бали
низький	0–5
середній	6–17
високий	18–24

Методика 10. «Опитувальник емоційної експресії»

Дайте відповіді «так», «інколи» або «ні» на кожне з наведених запитань (бажано, щоб варіант «інколи» зустрічався не частіше за 1 раз на 6–7 тверджень):

1. Чи можна по вашому голосу здогадатися, що Вам сумно?
2. Коли Ви гніваєтеся, чи з'являються у вашій мові порівняння, міцні вирази, прізвиська та ін.?
3. Чи буває так, що коли Ви страшитеся чогось, то здійснюєте дії, без яких можна було б обійтися (крутите в руках предмет, чешете потилицю, смикаєте одяг та ін.)?
4. Коли у Вас веселий настрій, чи стає ваша мова більш образною, тобто, чи вживаєте Ви барвисті епітети, порівняння та ін.?
5. Коли у Вас веселий настрій, чи позначається він на ваших рухах і жестикуляції, чи робить він їх активнішими?
6. Чи є у Вас схильність говорити швидше, ніж зазвичай, коли ви чимось схвильовані?
7. Чи властива Вам у журбі сповільненість рухів і деяка скутість?
8. Чи легко можна по інтонації Вашої мови здогадатися, що Ви роздратовані?
9. Якщо Вам сумно, чи помітно міняється інтонація Вашого голосу?
10. Коли Ви розповідаєте що-небудь веселе, чи вживаєте Ви зайві слова («ну», «означає» та ін.)?
11. Якщо Ви чомусь радуєтеся, чи говорите Ви голосніше, ніж зазвичай?
12. Якщо деяка подія виводить Вас з рівноваги, чи помітно це для оточуючих?

13. Коли Ви розповідаєте друзям, рідним що-небудь веселе, чи стає Ваша мова виразнішою, багатшою інтонаціями?
14. Чи бувають випадки, коли Ви, злякавшись чогось, починаєте говорити повільніше, ніж зазвичай?
15. Чи помітно для оточуючих, що Вам сумно?
16. Якщо Ви почули радісну новину, чи з'являються у вас зайві рухи, без яких можна було б обійтися?
17. Якщо Ви розмовляєте з людиною, на яку обурилися, чи розмовляєте Ви швидше, ніж зазвичай?
18. Чи залишається Ви безпристрасним, коли Ви сильно роздратовані?
19. Чи міняється інтонація Вашої мови, коли Ви сильно схвильовані?
20. Чи стаєте Ви непосидючим та активним, якщо чимось сильно схвильовані (тобто більше, ніж зазвичай, рухається, крутитеся, жестикулюєте)?
21. Чи властиві Вам під час хвилювання рухи, без яких можна було б обійтися (обсмикування одягу, маніпуляції з ручкою, папірцем та ін.)?
22. Чи вважаєте Ви, що найчастіше нічим не проявляєте своїх почуттів?
23. Коли у Вас сумний настрій, чи виникають у Вас зайві рухи, які в звичайному стані не спостерігаються (наприклад, безцільний рух по кімнаті, заламування рук, незвичайна жестикуляція та ін.)?
24. Чи властиво Вам у збудженому стані говорити плутано, «проковтувати» слова, вимовляти зайві слова типа «е-е», «ну» та ін. – так, що слухачеві доводиться ставити уточнюючі питання?
25. Коли Вам доводиться розповідати про якийсь випадок, який розсмішив Вас, чи говорите Ви швидше, ніж зазвичай?
26. Якщо Ви сильно злякалися, чи говорите Ви тихіше, ніж зазвичай?
27. Чи можна здогадатися по Вашому обличчю, що Ви отримали сумну звістку?
28. Чи підвищуєте Ви голос, коли говорите з людиною, яка вас сильно розсердила?

29. Коли у Вас відмінний настрій, чи можна здогадатися про це по Вашому обличчю?
30. Якщо у Вас різко змінився настрій, чи помітно це для оточуючих?
31. Якщо Ви роздратовані людиною через те, що вона перешкодила Вам працювати, чи виявляється це у ваших жестах, рухах?
32. Чи можна сказати, що про Ваш настрій красномовно говорить Ваше обличчя?
33. Чи залишається Ваша мова ясною і зрозумілою для оточуючих, коли Ви зазнаєте страх?
34. Коли Ви роздратовані, чи удається Вам приховати своє почуття від оточуючих?
35. Зрозуміла, чи зв'язна Ваша мова, коли Вас опановує печаль?
36. Чи робив вам хто-небудь зауваження, що ви дуже голосно говорите?
37. Чи можна по інтонації Вашого голосу здогадатися, що Ви чимось перелякані?
38. Чи буває так, що від хвилювання Ви не можете вимовити ні слова?
39. Чи вважаєте Ви, що дуже виявляєте свій страх?
40. Коли у Вас гарний настрій, чи помітно це для оточуючих?
41. Чи змінюється темп Вашої мови, якщо Ви розповідаєте про якусь сумну для вас подію?
42. Якщо Ви отримали звістку, що налякала вас, чи можна здогадатися про це по вашому обличчю?
43. Якщо Ви розсердилися на свого співрозмовника, чи впливає це на послідовність вашої мови: чи з'являються в ній паузи, зайві слова або неточності?
44. Чи буває так, що Ваше роздратування або злість виявляються в рухах, не направлених ні до якої певної мети (крутите щось в руках, торкаєтеся до обличчя та ін.)?
45. Чи стає Ваша мова менш барвистою (відсутність епітетів, порівнянь і тому подібне), якщо Ви чимось засмучені?

46. Чи можна сказати, що страх робить Вашу мову менш образної?

47. Чи стаєте Ви більш рухливим, ніж зазвичай, в моменти, коли чимось налякані?

48. Ваша мова відрізняється образністю, тобто чи властиво вам вживати барвисті епітети, порівняння, влучні вирази?

Обробка отриманих результатів:

Нарахувати бали за відповідь: «Так» – 3, «Іноді» – 2, «Ні» – 0 по кожному каналу експресії (табл. 10).

Таблиця 10

Канал експресії	Номера тверджень	
	«Так»	«Ні»
Гучність голосу	1, 11, 26, 28, 36	
Темп мовлення	6, 14, 17, 25, 41	
Образність мови	2, 4, 45, 46, 48	
Збій мови	10, 24, 43	33, 35
Інтонація	8, 9, 13, 19, 37	
Рухова активність	5, 7, 20, 31, 39	
Зайві рухи	3, 16, 21, 23, 44	
Міміка	27, 29, 32, 42	18
Недиференційована по каналах експресія	12, 15, 30, 38, 40, 47	22, 34

Рівні емоційної експресії:

- 12 і більше – високий;
- 6–11 – середній;
- 5 і менше – низький.

Рівні недиференційованої (стабільно-регульованій) експресії:

- 19 і більше – високий;
- 10–18 – середній;
- 9 і менше – низький.

Отримані по кожному каналу рівні переводяться у значення: високий – 3 бали, середній – 2 бали, низький – 1 бал. Сума цих балів дає змогу визначити рівень розвитку емоційної експресії (табл. 11):

Рівень	Бали
низький	1–9
середній	10–22
високий	23–27

Методика 11. «Опитувальник структури темпераменту»

Дайте відповіді «так» або «ні» на кожне з наведених запитань:

1. Чи рухлива Ви людина?
2. Чи завжди Ви готові з ходу, не роздумуючи, включитися до розмови?
3. Чи віддаєте перевагу Ви самоті великої компанії?
4. Чи зазнаєте Ви постійного потягу до діяльності?
5. Ваша мова зазвичай повільна та некваплива?
6. Чи ранима Ви людина?
7. Чи часто Вам не спиться через те, що Ви посварилися з друзями?
8. У вільний час Вам завжди хочеться чим-небудь зайнятися?
9. У розмові з іншими людьми Ваша мова часто випереджає Вашу думку?
10. Чи дратує Вас швидка мова співбесідника?
11. Відчували б Ви себе нещасною людиною, якби на довгий час були позбавлені можливості спілкування з людьми?
12. Ви коли-небудь спізнивалися на побачення або на роботу?
13. Чи подобається Вам швидко бігати?
14. Чи сильно Ви переживаєте неполадки в своїй роботі?
15. Чи легко Вам виконувати роботу, що вимагає тривалої уваги і великої зосередженості?
16. Чи важко Вам говорити дуже швидко?
17. Чи часто Ви зазнаєте тривогу, що виконали роботу не так, як потрібно?
18. Чи часто Ваші думки перескакують з однією на іншу під час розмови?
19. Чи подобаються Вам ігри, що вимагають швидкості і спритності?
20. Чи легко Ви можете знайти інші варіанти вирішення відомого завдання?

21. Чи переживаєте Ви почуття занепокоєння, що Вас неправильно зрозуміли в розмові?
22. Чи охоче Ви виконуєте складну відповідальну роботу?
23. Чи буває, що Ви говорите про речі, на яких не знаєтеся?
24. Чи легко Ви сприймаєте швидку мову?
25. Чи легко Вам робити одночасно дуже багато справ?
26. Чи виникають у Вас конфлікти з друзями через те, що Ви сказали їм щось, не подумавши заздалегідь?
27. Ви зазвичай вважаєте за краще робити нескладні справи, що не вимагають від Вас великої енергії?
28. Чи легко Ви турбуєтесь, коли виявляєте незначні недоліки в своїй роботі?
29. Чи любите Ви сидячу роботу?
30. Чи легко Вам спілкуватися з різними людьми?
31. Ви зазвичай вважаєте за краще подумати, зважити і лише потім висловитися?
32. Чи всі Ваші звички гарні, бажані?
33. Чи швидкі у Вас рухи рук?
34. Ви зазвичай мовчите і не вступаєте в контакти, коли знаходитесь в товаристві малознайомих людей?
35. Чи легко Вам перемикається від одного варіанту рішення задачі на іншій?
36. Чи схильні Ви перебільшувати в своїй уяві негативне відношення близьких людей?
37. Чи балакуча Ви людина?
38. Вам зазвичай легко виконувати справу, що вимагає миттєвих реакцій?
39. Ви зазвичай говорите вільно, без запинок?
40. Чи турбують Вас страхи, що Ви не впораєтесь з роботою?
41. Чи легко Ви ображаєтесь, коли близькі Вам люди указують на Ваші недоліки?

42. Чи випробовуєте Ви тягу до напруженої відповідальної діяльності?
43. Чи вважаєте Ви свої рухи повільними і неквапливими?
44. Чи бувають у Вас думки, які Ви хотіли б приховати від інших?
45. Чи можете Ви без довгих роздумів поставити лоскитливе питання іншій людині?
46. Чи приносять Вам задоволення швидкі рухи?
47. Чи легко Ви «генеруєте» нові ідеї, пов'язані з роботою?
48. Чи смочче у Вас під грудною клітиною перед відповідальною розмовою?
49. Чи можна сказати, що Ви швидко виконуєте доручену Вам справу?
50. Чи любите Ви братися за великі справи самостійно?
51. Чи багата у Вас міміка в розмові?
52. Якщо Ви обіцяли щось зробити, чи завжди Ви виконуєте свою обіцянку незалежно від того, зручно вам це або ні?
53. Чи зазнаєте Ви відчуття образи від того, що люди, що оточують Вас, обходяться з Вами гірше, ніж слід?
54. Ви зазвичай вважаєте за краще виконувати одночасно тільки одну операцію?
55. Чи любите Ви ігри в швидкому темпі?
56. Чи багато у Вашій мові тривалих пауз?
57. Чи легко Вам внести пожвавлення до компанії?
58. Ви зазвичай відчуваєте в собі надмір сил і Вам хочеться зайнятися якою-небудь справою?
59. Зазвичай Вам важко перемкнути увагу з однієї справи на іншу?
60. Чи буває, що у Вас надовго псується настрій від того, що зірвалося запланована справа?
61. Чи часто Вам не спиться через те, що не ладнаються справи, пов'язані безпосередньо з роботою?
62. Чи любите Ви бути у великій компанії?
63. Чи хвилюєтеся Ви з'ясовуючи стосунки з друзями?

64. Чи зазнаєте Ви потребу в роботі, що вимагає повної віддачі сил?
65. Чи виходите Ви інколи з себе, дратуєтеся?
66. Чи схильні Ви вирішувати багато завдань одночасно?
67. Чи тримаєтеся Ви вільно у великій компанії?
68. Чи часто Ви висловлюєте своє перше враження, не подумавши?
69. Чи турбує Вас відчуття невпевненості в процесі виконання роботи?
70. Чи повільні Ваші рухи, коли Ви щось майструєте?
71. Чи легко Ви перемикаєтеся з однієї роботи на іншу?
72. Чи швидко Ви читаєте вголос?
73. Ви інколи розпускаєте плітки?
74. Чи мовчазні Ви, знаходячись в колі друзів?
75. Чи маєте потребу Ви в людях, які б Вас підбадьорили й утішили?
76. Чи охоче Ви виконуєте безліч різних доручень одночасно?
77. Чи охоче Ви виконуєте роботу в швидкому темпі?
78. У вільний час Вас зазвичай тягне поспілкуватися з людьми?
79. Чи часто у Вас буває безсоння при невдачах на роботі?
80. Чи тремтять у Вас інколи руки під час сварки?
81. Чи довго Ви в думках готуєтеся перед тим, як висловити свою думку?
82. Чи є серед Ваших знайомих люди, які Вам явно не подобаються?
83. Зазвичай Ви віддаєте перевагу легкій роботі?
84. Чи легко Вас образити в розмові по дурницях?
85. Зазвичай Ви першим в компанії наважуєтеся почати розмову?
86. Чи випробовуєте Ви потяг до людей?
87. Чи схильні Ви спочатку розміркувати, а потім говорити?
88. Чи часто Ви хвилюєтеся з приводу своєї роботи?
89. Чи завжди Ви платили б за провезення багажу на транспорті, якби не побоювалися перевірки?
90. Чи тримаєтеся Ви зазвичай відособлено на вечірках або в компаніях?
91. Чи схильні Ви перебільшувати в своїй уяві невдачі, пов'язані з роботою?
92. Чи подобається Вам швидко говорити?

93. Чи легко Вам стриматися від вислову ідеї, що несподівано виникла?
94. Чи вважаєте Ви за краще працювати повільно?
95. Чи переживаєте Ви із-за щонайменших неполадок на роботі?
96. Ви віддаєте перевагу повільній, спокійній розмові?
97. Чи часто Ви хвилюєтеся із-за помилок в роботі, які були Вами допущені?
98. Чи здатні Ви успішно виконувати тривалу, трудомістку роботу?
99. Чи можете Ви, не довго думаючи, звернутися з проханням до іншої людини?
100. Чи часто Вас турбує відчуття невпевненості в собі при спілкуванні з людьми?
101. Чи легко Ви беретеся за виконання нових завдань?
102. Чи втомлюєтеся Ви, коли Вам доводиться говорити довго?
103. Ви вважаєте за краще працювати без особливої напруги?
104. Чи подобається Вам різноманітна робота, що вимагає перемикання уваги?
105. Чи любите Ви довго бути наодинці з собою?

Обробка отриманих результатів:

Методика містить такі шкали:

1. *Предметна ергічність* – відображає активність людини: присутність потреби в освоєнні предметного світу, наявність або відсутність прагнення до діяльності, до напруженої розумової та фізичної праці, а також рівень тонусу і залученості до процесу діяльності.
2. *Соціальна ергічність* – пов'язана з потребою в соціальному контакті, з бажанням досліджувати соціальні форми діяльності, з прагненням до лідерства, спілкування, до придбання високого рангу при освоєнні миру через комунікацію.
3. *Пластичність* – виражається в швидкості перемикання з одного виду діяльності на іншій, переходу від одних форм мислення до інших в процесі

взаємодії з предметним середовищем, в прагненні до різноманітності або одноманітності форм наочної діяльності.

4. *Соціальна пластичність* – містить питання, направлені на виявлення ступеня легкості або складності перемикавання в процесі спілкування від однієї людини до іншої, схильності до різноманітності комунікативних програм.

5. *Темп* – включає питання про швидкість моторно-рухових актів при виконанні діяльності.

6. *Соціальний темп* – включає питання, направлені на виявлення швидкісних характеристик мовлення в процесі спілкування.

7. *Емоційність* – пов'язана з емоційністю, чуттєвістю, чутливістю до невдач в роботі.

8. *Соціальна емоційність* – стосується емоційної чутливості в комунікативній сфері.

9. *Контрольна шкала* – включає питання на відвертість та щирість відповідей.

Підрахувати бали за відповіді, що збігаються з ключем (табл. 12):

Таблиця 12

Шкала	Номера тверджень	
	«Так»	«Ні»
Предметна ергічність	4, 8, 15, 22, 42, 50, 58, 64, 96	27, 83, 103
Соціальна ергічність	11, 30, 57, 62, 67, 78, 86	3, 34, 74, 90, 105
Пластичність	20, 25, 35, 38, 47, 66, 71, 76, 101, 104	54, 59
Соціальна пластичність	2, 9, 18, 26, 45, 68, 85, 99	31, 81, 87, 93
Темп	1, 13, 19, 33, 46, 49, 55, 77	29, 43, 70, 94
Соціальний темп	24, 37, 39, 51, 72, 92	5, 10, 16, 56, 96, 102
Емоційність	14, 17, 28, 40, 60, 61, 69, 79, 88, 91, 95, 97	
Соціальна емоційність	6, 7, 21, 36, 41, 48, 53, 63, 75, 80, 84, 100	
Контрольна шкала	32, 52, 89	12, 23, 44, 65, 73, 82

Сума цих балів дає змогу визначити рівень розвитку кожної шкали темпераменту (табл. 13):

Таблиця 13

Рівень	Бали
низький	0–3
середній	4–8
високий	9–12

БЛОК 4

ДІАГНОСТУВАННЯ ДОСВІДНО-ВИКОНАВСЬКОГО КОМПОНЕНТА ВОКАЛЬНОЇ МАЙСТЕРНОСТІ МАЙБУТНЬОГО АКТОРА МУЗИЧНО-ДРАМАТИЧНОГО ТЕАТРУ

Для різнобічного вивчення досвідно-виконавського компонента ВМ актора-вокаліста на основі методик діагностування професійного самовизначення [23, с. 122–123] була розроблена методика «Напівпроективне анкетування у формі незавершених речень». Вона дозволяє вивчити уявлення респондентів про акторську діяльність, діяльність актора-співака, її завдання, специфіку, дає можливість встановити рівень ставлення респондентів до своїх можливостей та обмежень, виявити особливості акторських намірів, домагань, проблем творчої реалізації.

Методика «Визначення сформованості вокально-технічних навичок актора» дає змогу визначити рівень розвитку цих навичок актора за допомогою методів вокальної діагностики: за звуковисотним діапазоном, за розташуванням перехідних звуків (улагодження вокальних регістрів), за розбірливістю вимови залежно від висоти звуку та визначення наявності співу із використанням штрихів. Оскільки сформованість вокально-технічних навичок є стрижнем вокальної майстерності, то й у розподілі балів цей показник складає максимальне значення – 30 балів.

Не менш важливим для виконання музичних творів є сформованість умінь донесення задуму автора до слухачів, що здійснюється за допомогою художньої виразності. Засоби художньої виразності охоплюють: характер звуковедення (штрихи) – вміння співати на *legato*, *staccato*, *marcato*, *glissando*; динамічні відтінки – *forte*, *piano*, *mezzo forte*, *mezzo piano*, *sforzando*; студент повинен вільно володіти мімікою та жестикуляцією, створювати художній образ засобом уявлення, передавати художній образ засобом перевтілення, розуміти характер стилю виконання та жанр виконуваного твору. Саме для цього була розроблена методика «Оцінювання сформованості художньої виразності».

Для оцінки професійних якостей актора-вокаліста була розроблена методика «Об'єктивна оцінка придатності до діяльності актора-вокаліста», яка виконується із залученням експертів (три особи, які добре знають досліджуваного – викладач з вокалу, керівники курсу (викладач з акторської майстерності, викладач зі сценічної мови) і характеризується узагальненою оцінкою, отриманою в результаті обробки, одержаних експертних даних. Експертні оціночні шкали розроблені нами на основі чинників, запропонованих О. Морозовим [22, с. 254–255]. Експертами оцінюються 10 якостей респондентів за 10-бальною шкалою.

Методика 12. «Напівпроективне анкетування у формі незавершених речень»

Дайте відповіді, закінчивши речення п'ятьох блоків.

Блок 1.

1. Акторська діяльність вимагає.....
2. Найважливіше в роботі над голосом...
3. Голосовий апарат актора-вокаліста складається з ...
4. Більшість акторів, що мають розвинуті вокальні здібності повинні...
5. Вокальний голос актора це...

Блок 2.

1. Найбільша цінність в роботі актора-вокаліста для мене...
2. Мої головні професійні інтереси як актора-співака – це...
3. Складним у співі актора є...
4. Багатьох приваблює вокальний спів акторів через те, що...
5. Під час власного співу на сцені я...

Блок 3.

1. Якщо я буду працювати актором-співаком, то...
2. Мої яскраві якості як актора-співака – це...
3. Мої недоліки як актора-співака – це...
4. Щоб досягнути вершини у діяльності актора-вокаліста, потрібно...

5. На сьогодні як актор-співак я вмію...

Блок 4.

1. В мої найближчі плани входить...
2. Знайти роботу за професією для мене означає...
3. Творчому зростанню особистості актора-вокаліста у театрі сприяє...
4. Успішній реалізації актора-вокаліста в організації перешкоджає...
5. Що потрібно зробити для подальшого особистого розвитку вокального голосу актора...

Блок 5.

1. В оцінках інших людей я...
2. При зіткненні з некоммунікбельними партнерами я...
3. Особисті проблеми інших людей...
4. Власні проблеми як особистість актор-співак я...
5. В стосунках з іншими людьми для мене головне...

Обробка та інтерпретація результатів:

«Незавершені речення» включають п'ять змістовних блоків:

1. Вивчення уявлень та знань респондентів про акторську діяльність, діяльність актора-співака, її завдання, специфіку, вимог до особистих якостей професіонала;
2. З'ясування особливостей професійної діяльності актора-вокаліста (базові професійні цінності, основні мотиви вибору акторської діяльності);
3. Встановлення рівня актуалізованості потреби у акторах-вокалістах, ставлення респондентів до своїх можливостей та обмежень у цій сфері;
4. Виявлення особливостей акторських намірів, домагань, проблем творчої реалізації особистості актора;
5. Блок гуманістичних цінностей.

Якісний аналіз даної анкети дозволяє виявити наступні рівні в оволодінні особливостями діяльності актора-вокаліста:

– **високий**, якому відповідають чіткі уявлення і знання про діяльність актора-співака, її специфіку, базові професійні цінності, а також вмотивований вибір майбутньої професії. Ставлення до своїх можливостей та обмежень в акторській діяльності є адекватним, а бачення проблем розвитку цієї сфери – чітким. В стосунках з іншими людьми виявляються такі гуманістичні якості як толерантність, емпатія, взаєморозуміння;

– **середній**, який характеризується достатнім рівнем уявлень і знань про діяльність актора-вокаліста, її завдання та специфіку. Спрямованість на діяльність актора-співака є недостатньо актуалізованою, при якій респондент нечітко уявляє свої можливості та обмеження в цій сфері. Гуманістичні якості недостатньо виражені.

– **низький**, якому притаманні нечіткі уявлення про діяльність актора-вокаліста, її особливості, а також низький рівень чи відсутність сформованих базових цінностей, основних мотивів вибору акторської діяльності. Респондент не оцінює об'єктивно свої можливості та обмеження в обраній сфері, а вияв гуманістичних якостей є фрагментарним.

Методика складається з п'ятьох блоків, за кожним із яких здійснюється оцінювання за 3-и бальною шкалою: низький рівень – 1 бал, середній – 2 бали, високий – 3 бали. Сума результатів діагностування за кожним блоком методики дає змогу студенту отримати 15 балів. Розподіл балів за рівнями (табл. 14):

Таблиця 14

Рівень	Бали
низький	1–5
середній	6–12
високий	13–15

Методика 13. «Визначення сформованості вокально-технічних навичок актора»

Метод вокальної діагностики за звуковисотним діапазоном.

Цей метод є найбільш уживаним та поширеним. В його основі лежить вокалізація вздовж всього діапазону. Викладач фіксує звуки всього діапазону, примарну частину, перехідні звуки регістрів. Особливістю діагностування співацьких здібностей студентів є той факт, що до початку навчання над вокальним голосом крайні звуки (діапазон) може бути одним не типово вираженим, а значить і тип голосу можна визначити не конкретно. Отже діагностування за звуковисотним діапазоном не може бути достовірним фактором у визначенні типу голосу. З метою уточнення доцільно скористатись іншим методом.

Респонденту пропонується виконати знайому мелодію, яка записана на нотному стані у різних регістрах та тональностях 3 рази – у середньому, високому та низькому. Якщо перший раз мелодія виконується більш зручно, без ускладнень та повним голосом (звучить у середньому регістрі), то цей варіант більш підходить для даного виконавця. Другий варіант (мелодія у високому регістрі) не завжди буває зручним для виконання, це залежить від типу вокального голосу респондента. Тому викладач, імпровізовано підбирає зручну тональність, тим самим визначаючи крайні верхні звуки. Таким самим чином відбувається визначення крайніх низьких нот виконавця.

Приклади пісень.

A.

B.

Аналіз результатів

На основі даної вправи, можна легко визначити діапазон вокального голосу респондентів та тип голосу. Оцінюється у балах до 10.

Метод вокальної діагностики за розташуванням перехідних звуків (улагодження вокальних регістрів).

У багатьох студентів, що навчаються співу, відбувається процес переходу із регістра у регістр. Як правило цей перехід дуже помітний органами слуху. Метод спирається на те, що перехід між регістрами і різних голосів розташований на різному висотному положенні у басів, тенорів, меццо-сопрано, сопрано. Суб'єктивне сприймання переходу ускладнене і через те не точне.

Протягом певного часу під час навчання зусиллями викладача цей перехід стає не помітним. На основі даної вправи можна визначити чи вміє респондент співати шляхом залагоджуваних регістрів.

Аналіз результатів

На основі даної вправи, можна легко визначити уміння користуватись вокальним голосом з урахуванням улагоджених регістрів. Максимальна оцінка – 10 балів.

Метод вокальної діагностики за розбірливістю вимови залежно від висоти звуку та визначення наявності співу із користуванням штрихів.

Метод впливає на коригування мовних особливостей. Встановлено, що більш високі голоси зберігають чіткість вимови на більш високих рінях діапазону, ніж низькі. Доцільно перевіряти дикцію, починаючи з низької ділянки звуків, аж до звуків, де вимова стає нечіткою.

Під час занять з вокалу студент вивчає декілька вокальних штрихів – це legato, non legato, staccato, marcato, glissando. Також вивчаються динамічні

відтінки – forte, piano, pianissimo, sforzando, та уміння їх застосовувати у різній теситурі. Дана вправа дає можливість оцінити навички застосування вокальних штрихів та динамічних відтінків.

A.

B.

Аналіз результатів

На підставі цього методу можна визначити рівень умінь та навичок використання вокальних штрихів та динамічних відтінків під час співу, які являються необхідною складовою частиною засобів вокальної виразності, що сприяє розкриттю художнього образу твору. Оцінюється до 10 балів.

Обробка отриманих результатів:

Сума балів розподіляється за рівнями (табл. 15):

Таблиця 15

Рівень	Бали
низький	0–7
середній	8–22
високий	23–30

Методика 14. «Оцінювання сформованості художньої виразності»

Експерту необхідно оцінити спів майбутнього актора-вокаліста за 4-бальною шкалою за наступними показниками:

1. Характер звуковедення, звукоформування.

2. Дикція, артикуляція, орфоепія.
3. Передача художнього образу, темперамент.
4. Динамічні відтінки, фразування.
5. Відчуття стилю, жанру, культура виконання.

Обробка отриманих результатів:

Знайти суму балів, яка розподіляється за рівнями (табл. 16):

Таблиця 16

Рівень	Бали
низький	0–5
середній	6–14
високий	15–20

Методика 15. «Об’єктивна оцінка придатності до діяльності актора-вокаліста»

Для об’єктивної оцінки придатності діяльності актора-вокаліста запропоновано експертний метод. Учасники оцінюються за 10-ма якістьми різними експертами за 10-бальною шкалою (три особи, які добре знають досліджуваного – викладач з вокалу, керівник курсу, одногрупник). Далі підраховується середній бал групової експертизи.

Бланк експертної оцінки схильності початківця до діяльності актора-вокаліста представлений у табл. 17

Таблиця 17

№ з/п	Якості	Бали: Від 1 до 10
1.	Професійна компетентність актора (здібності, уміння та навички)	
2.	Інтерес до роботи за фахом та уміння розкрити свої здібності	
3.	Здатність виконувати складні ролі (вокальні партії), контролювати емоційний стан під час роботи	
4.	Орієнтація на власне професійне зростання, самовдосконалення	
5.	Ініціативність, активність, творчий підхід	
6.	Цілеспрямованість, наполегливість, готовність докладати	

№ з/п	Якості	Бали: Від 1 до 10
	зусиль задля бажаних результатів у роботі	
7.	Здатність творчо співпрацювати з партнерами, встановлювати толерантні стосунки з колегами	
8.	Уміння об'єктивно оцінювати власні можливості заради кінцевого творчого результату	
9.	Уміння встановлювати контакт з глядачами	
10.	Уміння у процесі виконання твору втулювати задум автора	

Обробка отриманих результатів:

Далі підраховується середній бал групової експертизи. Максимальна кількість балів, яку може отримати студент дорівнює 10-ти. Кількість балів дає змогу визначити рівень об'єктивної оцінки придатності до діяльності актора-вокаліста (табл. 18):

Таблиця 18

Рівень	Бали
низький	0–3
середній	4–8
високий	8–10

ВИЗНАЧЕННЯ РІВНЯ СФОРМОВАНОСТІ ВОКАЛЬНОЇ МАЙСТЕРНОСТІ МАЙБУТНЬОГО АКТОРА МУЗИЧНО- ДРАМАТИЧНОГО ТЕАТРУ

Механізм вирішення третього завдання першого етапу діагностування представлено у вигляді схеми (рис. 2). На основі отриманих результатів діагностування показників компонентів вокальної майстерності за допомогою обраних стандартизованих та розроблених авторських методик обчислюється загальна сума. Таким чином, числові значення за кожним компонентом ВМ одержують однакові числові межі від 0 до 75. Ці значення переводяться у шкалу рівнів: 0–20 – низький рівень, 21–55 – середній, 56–75 – високий. А значення, отримане в результаті обчислення суми за чотирма компонентами, дає змогу встановити рівень сформованості вокальної майстерності майбутнього актора музично-драматичного театру: 0–80 балів низький рівень, 81–220 – середній, 221–300 – високий.

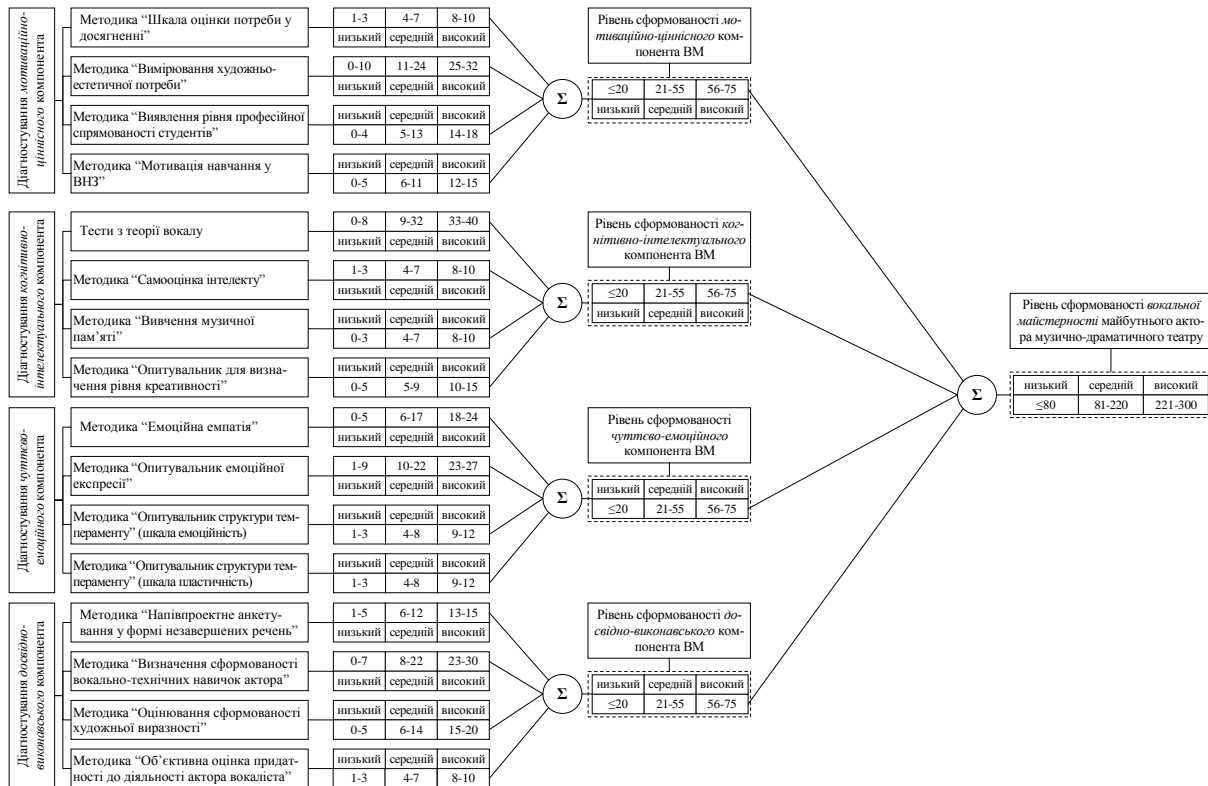

Рис. 2. Механізм визначення загального рівня сформованості компонентів VM та вокальної майстерності

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Аванесов В.С. Форма тестовых заданий: Учебное пособие для учителей школ, лицеев, преподавателей вузов и колледжей /В. С. Аванесов. – М.: «Центр тестирования», 2005. – 156 с.
2. Беспалько В. П. Системно-методическое обеспечение учебно-воспитательного процесса подготовки специалистов : учеб.-метод. пособие /В. П. Беспалько, Ю. Г. Татур. – М. : Высш. шк., 1989. – 144 с.
3. Большая энциклопедия психологических тестов : [личность, мотивации, темперамент, интеллект, лидерство, тестирование детей, взаимоотношения, поиск работы, профессиональная ориентация, характер] / [авт.-сост. А. Карелин]. – М. : Эксмо, 2007. – 414 с.
4. Большой психологический словарь / под ред. Б. Г. Мещерякова, В. П. Зинченко. – М. : Прайм-ЕВРОЗНАК, 2003. – 672 с.
5. Бордовская Н. В., Реан А. А. Педагогика. Учебник для вузов / Н. В. Бордовская, А. А. Реан. – СПб: Питер, 2000. – 304с.
6. Бочкарев Л. Л. Психология музыкальной деятельности : [учебное пособие] / Л. Л. Бочкарев. – М. : Классика-XXI, 2008. – 350 с.
7. Булах І. Є., Мруга М. Р. Створюємо якісний тест: Навч. посібник / І. Є. Булах, М. Р. Мруга. – К. : Майстер-клас, 2006. – 160 с.
8. Годфруа Ж. Что такое психология : в 2 томах / Ж. Годфруа. – Том 1. – М. : Мир, 1992. – 436 с.
9. Григорьев В. Ю. О развитии музыкальной памяти учащегося / В. Ю. Григорьев // Вопросы музыкальной педагогики. – Вып.2. – М. : Музыка, 1980. – С. 68–78
10. Дубовицкая Т. Д. Диагностика уровня профессиональной направленности студентов / Т. Д. Дубовицкая // Психологическая наука и образование. – 2004. – № 2. – С. 82–86.

11. Елисеев О.П. Практикум по психологии личности / О.П. Елисеев. – СПб. [и др.] : Питер, 2000. – 554 с. – (Серия “Практикум по психологии”).
12. Ершова А. П. Эмоциональная реактивность как компонент способности к актерскому искусству / А. П. Ершова // Вопросы психологии. – 1968. № 2. С. 140-149.
13. Ильин Е. П. Мотивация и мотивы / Е. П. Ильин. – СПб. : Питер, 2002. – 512 с.
14. Ильин Е. П. Психология творчества, креативности, одаренности / Е. П. Ильин. – СПб. [и др.] : Питер, 2009. – 444 с.
15. Ильин Е. П. Эмоции и чувства / Е. П. Ильин. – СПб. [и др.] : Питер, 2001. – 752 с.
16. Кирнарская Д. К. Психология специальных способностей. Музыкальные способности / Д. К. Кирнарская. – М. : Таланты-XXI век, 2004. – 496 с.
17. Комінко С. Б. Кращі методи психодіагностики : навч. посіб. / С. Б. Комінко, Г. В. Кучер. – Тернопіль : Карт-бланш, 2005. – 406 с.
18. Малышева Н. М. О пении : из опыта работы с певцами методическое пособие / Н. М. Малышева. – М. : Советский композитор, 1988. – 134 с.
19. Методы психологической диагностики. Выпуск 2. / Под ред. Воронина А.Н. – М.: Институт психологии РАН, 1994. – 178 с.
20. Новиков Д. А. Статистические методы в педагогических исследованиях (типичные случаи) / Д. А. Новиков. – М. : МЗ-Пресс, 2004. – 67 с.
21. Новикова М. А. Самооценка интеллекта и интеллект в структурных связях / М. А. Новикова // Экспериментальная психология в России: Традиции и перспективы. – М. : Институт психологии РАН, 2012. – Т. 5, № 23. – С. 705–710.
22. Практикум по психологии профессиональной деятельности и менеджмента: Учеб. пособие. – 2-е изд. / Под ред. Г. С. Никифорова, М. А. Дмитриевой, В. М. Снеткова. – СПб. : Изд-во СПб ун-та, 2001. – 240с.

23. Райгородский Д. Я. (Редактор-составитель). Практическая психодиагностика. Методики и тесты. Учебное пособие. / Д. Я. Райгородский. – Самара: Издательский Дом «БАХРАХ – М», 2001. – 672с.
24. Рогов Е.И. Настольная книга практического психолога: Учеб. пособие: В 2 кн. Кн. 2: Работа психолога со взрослыми. Коррекционные приемы и упражнения. / Е.И. Рогов – М. : ВЛАДОС, 1999. – 480 с.
25. Рубинштейн С. Л. Основы общей психологии / С. Л. Рубинштейн. – СПб. : Питер, 2002. – 720 с.
26. Сборник психологических тестов. Часть I: Пособие / Сост. Е.Е.Миронова – Мн.: Женский институт ЭНВИЛА, 2005. – 155 с.
27. Сборник психологических тестов. Часть III: Пособие / Сост. Е.Е.Миронова – Мн.: Женский институт ЭНВИЛА, 2006. – 120 с.
28. Станиславский К.С. Работа актера над собой. / К.С.Станиславский. – М.: Искусство, 1965. – 328с.
29. Теплов Б. М. Психология музыкальных способностей / Б. М. Теплов. – М. – Л. : Педагогика, 1947. – 328 с.
30. Технологія роботи організаційних психологів: Навч. посіб. для студентів вищ. навч. закл. та слухачів ін-ів післядипл. освіти / За наук. ред. Л.М.Карамушки. – К.: Фірма „ІНКОО”, 2005. – 366с.
31. Фетискин Н.П., Козлов В.В., Мануйлов Г.М. Социально-психологическая диагностика развития личности и малых групп. / Н.П. Фетискин, В.В. Козлов, Г.М. Мануйлов — М.: Изд-во Института Психотерапии, 2002 — 362 с.
32. Товстоногов Г.А. Круг мыслей./ Г.А.Товстоногов. – Л., 1972. – 288 с.
33. Топорков В. О. Про техніку актора / В. О. Топорков. – К. : Державне видавництво образотворчого мистецтва і музичної літератури УРСР, 1961. – 65 с.
34. Mehrabian A. A measure of emotional empathy / A. Mehrabian, N. Epstein // Journal of personality. – 1972. – V. 46. – № 4. – P. 525.

ДОДАТКИ

Авторські методики діагностування

вокальної підготовки актора

Авторські тести з теорії вокалу

Варіант № 1

- Поняття ансамбль.
  - а) спільне звучання окремих співаків хору або ансамблю в одному, загальному цілому;
  - б) злитність і врівноваженість щодо сили й тембру всіх голосів;
  - в) інтонаційна злагодженість звучання співаків;
  - г) група музикантів виступаючих разом.
- Унісонний ансамбль.
  - а) виконання одної мелодії кількома співаками;
  - б) приблизна однотембровість голосів співаків у хоровій партії;
  - в) одноманітність сили голосів, зручна теситура, правильно взяті голосні звуки, єдина вокальна культура співаків.
- Гармонійний ансамбль.
  - а)спів акорду кількома співаками або хоровими партіями;
  - б) врівноваженість і злиття всіх тонів акорду в одне правильне, органоподібне звукосполучення.

Варіант № 2

- Ритмічний ансамбль.
  - а) вміння виконувати твір разом, ритмічно вірно, гнучко змінювати темп;
  - б) разом брати дихання , вступати та закінчувати спів;
  - в) сукупність моментів, пов'язаних з темпом, метром та ритмом вокального виконання.
- Динамічний ансамбль.
  - а) врівноваженість по силі голосів в кожній партії хору;
  - б) збалансованість гучності звучання хорових партій у загальному ансамблю.
- “Природний ” ансамбль та акорди, що ансамблюють.
  - а) злиття голосів, які знаходяться у однакових теситурних умовах;
  - б) ансамбль, при якому нерівномірно використовуються теситурні умови.

Варіант № 3

- “Штучний ” ансамбль та акорди, що не ансамблюють.
  - а) випадки, в яких з'єднуються голоси в різних теситурних умовах;

- б) ансамбль, при якому зберігається рівномірне використання регістрів кожної окремо голосової партії.
- Поліфонічний ансамбль.
  - а) врівноваженість всіх голосів в залежності від тематичного матеріалу;
  - б) передача мелодії від голоса у голос .
- Поняття строй.
  - а) частота настройки еталону висоти камертону;
  - б)настройка звукоряду тим чи іншим принципом звуковисотних відношень;
  - в) чистота інтонування при виконанні.

Варіант № 4

- Строй мелодичний.
  - а) горизонтальний – чисте інтонування мелодії вокальним унісоном(хоровою партією, всім хором);
  - б) вертикальний – правильне інтонування інтервалів, акордів.
- Строй гармонічний.
  - а) горизонтальний – чисте інтонування мелодії вокальним унісоном(хоровою партією, всім хором);
  - б) вертикальний – правильне інтонування інтервалів, акордів.
- Спів a capella.
  - а) хоровий та ансамблевий спів без інструментального супроводу;
  - б) виконання твору з інструментальним супроводом.

Варіант № 5

- Інтонція.
  - а) невеличкий, відносно самостійний мелодичний зворот;
  - б) точне виконання висоти звуку під час музичного виконання;
  - в) вирівнювання звучання тонів звукоряду музичних інструментів по тембру та гучності
- Квартет.
  - а) ансамбль з 4-х виконавців(інструменталістів або вокалістів);
  - б) ансамбль з 5-ти виконавців;
  - в) музичний твір для даного ансамблю.
- Квінтет.
  - а) ансамбль з 5-ти виконавців;
  - б) ансамбль з 6-ти виконавців;
  - в) ансамбль з 4-х виконавців.

Варіант № 6

- Концертмейстер.

- а) піаніст, який допомагає виконавцям (співакам або інструменталістам) вивчити партії, акомпанує їм на концерті;
  - б) перший скрипач оркестру;
  - в) ведучий музикант у кожній з струнних груп оркестру.
- Поняття “divisi”.
    - а) тимчасове розподілення хорової або ансамблево партії на 2,3 та більше голосів;
    - б) виконання твору хором або ансамблем в унісон.
  - Сопрано.
    - а) найвищий жіночий голос з діапазоном “до”1-ї октави – “до” 3-ї октави;
    - б) високий дитячий голос(дискант);
    - в) сама висока партія в хорі або ансамблі.

Варіант № 7

Альт.

- а) низький дитячий або жіночий голос з діапазоном “соль” малої октави - “мі” другої октави;
- б) назва партії в хорі або ансамблі, які виконуються низькими дитячими та жіночими голосами;
- в) смичковий інструмент скрипічного роду.

Тенор.

- а) високий чоловічий голос з діапазоном “до” малої октави – “до” другої октави;
- б) назва партії в хорі (ансамблі);
- в) у середньовіковій багатоголосній музиці назва партії, який надано виконання головної мелодії.

Бас.

- а) самий низький чоловічий голос з діапазоном “фа” великої октави – “фа” першої октави;
- б) сама низька партія у хорі або вокальному ансамблі.

Варіант № 8

Арія.

- а) жанр вокальної музики;
- б) закінчений епізод в опері, що виконується солістом у супроводі оркестру;
- в) інструментальний твір мелодичного характеру.

Артикуляція.

- а) робота органів мови, при якій утворюються звуки;
- б) засіб виконання звукової послідовності разом або окремо.

Голосовий апарат.

- а) система органів, які служать для утворення звуків голосу, мови;
- б) органи дихання, які створюють тиск під голосовими складками – джерело звукової енергії;
- в) гортань, в якій знаходяться голосові складки – джерело виникнення звукових коливань.

Варіант № 9

Дискант.

- а) високий дитячий співочий голос з діапазоном “до” 1-й октави – “соль” 2-й октави;
- б) форма багатоголосся у середньовічній музиці;
- в) дишкант – верхній голос (підголосок у народних піснях українців, білорусів та донських козаків).

Концерт.

- а) публічне виконання музики з певною програмою;
- б) твір для одного або декількох виконавців, в якому частина інструментів або голосів протистоїть усьому ансамблю.

Лібрето.

- а) розмовний текст музично-драматичного твору (опери, оперети);
- б) короткий переказ змісту опери, оперети, балету;
- в) літературний сценарій балету.

Варіант № 10

Мелодекламація.

- а) художнє читання віршів або прози на фоні музичного супроводу;
- б) одноголосна послідовність звуків, загальний засіб виразності у музиці.

Монодія.

- а) одноголосна мелодія, яка виконується одним або декількома (в унісон) співаками;
- б) спів однієї людини, сольне або з акомпанементом;
- в) різновид сольного співу, який має назву речитативний.

Одноголосний спів.

- а) музичний переказ, який обмежений однією мелодичною лінією;
- б) історично найбільш рання форма музичного мистецтва.

Варіант № 11

Оперета.

- а) музично-сценічний твір комедійного змісту, в якому вокальні та хореографічні номери чергуються з розмовними епізодами;
- б) музично-драматичний твір, у якому об'єднані слово, музика, сценічне дійство, живопис (декорації).

Поняття партія.

- а) у багатоголосному вокальному, вокально-інструментальному, інструментальному творі одна з його складових частин, яка передбачена для виконання окремим голосом (інструментом);
- б) група окремих голосів у хорі, яка виконує в унісон свою мелодію;
- в) ноти окремої партії багатоголосного твору.

Поняття хор.

- а) в античному театрі – учасник спектаклю, самотійно діюча особа яка відображає образ народу;
- б) співочий колектив, що виконує вокальний твір з інструментальним супроводом або а капелла;
- в) музичний твір для колективу співаків.

Варіант № 12

Унісон.

- а) водночас звучання двох або декількох звуків однієї висоти;
- б) виконання мелодії на інструментах або голосами в приму чи октаву.

Поняття “ланцюгове дихання”.

- а) різновид хорового дихання, при якому співаки змінюють дихання не водночас, а “по ланцюжку”, підтримуючи безперервне звучання;
- б) один з головних факторів утворення голосу.

Поняття регістр голосу.

- а) ряд звуків голосу, які виникають внаслідок одного і того ж самого засобу та однорідні за тембром;
- б) своєрідна площина, яка резонує на виникаючий у голосовій щільності звук та надає йому сили та тембру.

Варіант № 13

Резонатор.

- а) ряд звуків голосу, які виникають внаслідок одного і того ж самого засобу та однорідні за тембром;
- б) своєрідна площина, яка резонує на виникаючий у голосовій щільності звук та надає йому сили та тембру.

Поняття поліфонія.

- а) різновид багатоголосся, який заснований на одночасному поєднанні та русі двох або декількох голосів;
- б) музичний переказ, який заснований на одночасному поєднанні декількох голосів.

Поняття багатоголосся.

- а) різновид багатоголосся, який заснований на одночасному поєднанні русі двох або декількох голосів;
- б) музичний переказ, який заснований на одночасному поєднанні декількох голосів.

Поняття “маска”.

- а) термін, який означає відчуття вібрацій у верхній частині обличчя та виникає у співака під час співу внаслідок резонування носової та додаткової площини;
- б) розважальні заходи в Англії XVI – XVII ст., які були розповсюджені при дворі або у оселях аристократів.

Вправи для розвитку співочого голосу актора

Вправи, що укріплюють органи дихання виконавця

Вправа 1. Тренування діафрагми.

Станьте прямо, ноги поставте на ширині плечей. Почніть присідати, зробіть глибокий видих і, не вдихаючи, станьте, трохи нахилившись уперед і поклавши руки на верхню частину стегон. У цьому положенні енергійно вдихніть, а потім розслабте передню частину живота. Затримайте видих повторіть попередній рух декілька разів, доки не виникне потреба зробити вдих. Тепер вдихніть і станьте прямо. Повторіть вправу 4–5 разів.

Вправа 2. Тренування правильного співочого вдиху.

Станьте прямо, зробіть видих. Підніміть руки догори долонями, зічленими в замок над головою, і повільно, глибоко вдихніть (наче вдихаєте аромат квітки) через ніс і рот “у спину”. Під словами “у спину” ми розуміємо вдих, який характеризує нижньореберний тип дихання. Плавний перехід до співочого видиху і його виконання можливі лише за умови відчуття виконавцем відсутності навантаження й затиснення міжреберних м’язів і м’язів пресу. Ступінь навантаження м’язів при такому видиху, а також ступінь розширення грудної клітини під час вдиху аналогічні відчуттям, що виникають під час вдиху

й видиху у людини, яка лежить у воді. Тепер повільно видихайте, склавши губи “в трубочку” і плавно опускаючи руки донизу. Повторіть вправу 5–8 разів.

Вправа 3. Затриманий видих.

Станьте прямо. Ноги поставте разом, руки вільно опущені донизу, спину тримайте прямо, дивіться перед собою. Дихання вільне, через ніс. На одному з повних вдихів зажміть пальцями крила носа, очі й вуха. Губи складіть “у трубочку” й різко вдихніть так, щоб наповнити легені й рот повітрям, а щокі роздути. Опустіть підборіддя на грудну клітину й затримайте повітря. Під час затримки дихання порахуйте кількість часу до видиху, з кожним днем збільшуйте затримку видиху на 1–2 секунди. Піднявши голову в перше положення, опустіть руки та зробіть повільний видих через ніс.

Вправу виконуйте не більше 3–4 разів. Вона не повинна викликати втому, слабкість чи запаморочення.

Вправа 4. Видих зі свічкою.

Зробіть вдих через ніс, затримайте на мить дихання й одразу починайте дуже повільно робити видих через рот. Піднесіть до рота запалену свічку на відстані 10–15 см і намагайтеся повільно видихати так, щоб вогонь свічки не коливався. Потім швидко вдихніть через ніс і знову повільно видихніть. Зробіть цю вправу 5–6 разів поспіль. Вдих поєднайте з напівприсіданням. Засвоївши цю вправу, спробуйте підключити до неї неголосне читання та спів одного звука на склади “зо”, “до”, “да”, “рі” тощо.

Вправи, які сприяють відпрацюванню координації видиху зі звуком

Вправа 5.

Станьте прямо. Ноги поставте на ширину плечей. Підніміть руки, зіцілені в замок над головою. Зробіть вдих через ніс. Після цього на видиху повільно й неголосно проспівайте звук “м” на зручній для вас висоті тону, слідкуючи за плавністю його звучання. Один із головних показників правильного виконання вправи – це відчуття легкості, свободи, “зручності” звучання голосу.

Вправа 6.

Станьте прямо, ноги поставте на ширину плечей. Зробіть вдих одночасно через ніс і рот. Після цього видихніть одночасно з енергійним нахилом тулуба вперед і якомога голосніше “проспівайте” звук “м”. Зафіксуйте свою увагу на об’ємності звучання звука. Повторіть вправу 20–30 разів поспіль. Як тільки звук “м” набуде об’ємного звучання (нагадуватиме звучання дзвону), почніть вимовляти його не лише під час нахилу тулуба вперед, а й стоячи прямо. Слідкуйте, щоб звук “м” був рівним, красивим.

Вправа 7.

Спокійно проспівайте звуки хроматичної гами в супроводі музичного інструменту, дотримуючись інтервалів і контролюючи рівну вібрацію та гудіння резонаторів:

- *Ммммом, ммммум, ммммам,*
- *Ммммем, ммммим, ммммім,*
- *Ннннон, ннннун, ннннан,*
- *Ннннен, ннннин, ннннин.*

Виконуйте цю вправу навприсядки, а також рухаючись по кімнаті навприсядки.

Вправа 8.

Станьте прямо, руки покладіть на голову й почніть крокувати на одному місці. Помірно відкрийте рот, зробіть вдих і повільно, уявно (без звучання), на зручній для вас ноті проспівайте голосні – *а, у, о, е, и, і*; після цього спочатку пошепки, а потім і вголос проспівайте *аоуеі, аоуеі, аоуеі*. Засвоївши їх рівне звучання, перейдіть до йотованих голосних – *є, я, йо, ю, ї* – і вимовляйте їх так: *єє, яя, йо-о, юу*. Слідкуйте за рівним, м'яким звучанням голосних.

Вправи для формування вільного звукоутворення

В п р а в а 1. Вправа утворена на повторенні двох сусідніх звуках – *ре, мі, ре, мі, ре*. Перші чотири звука виконуються половинними довжинами, а останній звук – ціла нота. Далі вправа повторюється, змінюючи основний звук на півтон. Слід відмітити, незалежно від типу голосу цю вправу ми застосовували на середньому регістрі звучання голосу (тобто в середині вокального діапазону), на якому студенту легше засвоїти вказівки викладача. Важливо відмітити, що тільки на цій обмеженій за об'ємом вправі легше знайти та закріпити у студента найкращу тембральну якість звучання голосу. У пошуках найкращої якості тембру слід розпочинати співати його на складі – “зі”, або “зо” в темпі *largo*. Всім відомо, що М.Глінка у своїх вокально-технічних рекомендаціях “Вправи для вдосконалення гнучкості голосу” наголошував на тому, що спочатку потрібно удосконалити натуральні тони (тобто ті, які беруться без підсилування і знаходяться у середньому регістрі кожного типу голосу), “...тільки після цього мало-помалу можливо обробити та довести до удосконалення й інші звуки”[21]. Тому, на цьому періоді навчання необхідно працювати над розвитком “середніх нот”, тобто виокремити з діапазону вокального голосу декілька “крайніх звуків” в головному (якщо присутній) та грудному регістрах.

В п р а в а 2 . Ця вправа є більш вимогливою, ніж попередня. Мелодія будується на поступовому русі вгору, охоплюючи три ступені (*ре, мі, фа дієз, соль, фа дієз, мі, ре*). Вправа виконується у повільному темпі, довжини – четвертні. Виконувати її потрібно двічі підряд на одному диханні, переважно на

голосну, що являє собою звук середній між голосними *a* та *o*, слідкуючи за головним переходом від одного звуку до другого. В цій вправі теж іноді потрібно шукати у студента той голосний звук, на який йому краще вдається плавна лінія звучання. Отже, при виконанні довготривалого звуку незмінність його сили є результат поступового збільшеного видиху. Вивчивши процес утримання одного звуку на певну голосну, слід застосовувати виконання одного звуку на різні голосні, при цьому сила та тембр звуку не повинні змінюватись.

В п р а в а 3. Ця вправа рекомендується для розвитку голосів студентів – “гудошників”. Вона базується на використанні трьох поступових звуків вгору та вниз на штрих *staccato*, або спів звуків тонічного тризвуку(рідше) з постійним зміщенням основного звуку на півтон. Діапазон цієї вправи слід вибрати не менш квінти (секста, септима, рідше октава) – рахування ведеться від першого з трьох звуків вправи. Для виконання вправи можна використовувати такі склади, як ля-ха-ха, льо-хо-хо та інші. Саме головне в цій вправі – це виконання кожного звуку як окремого, з відчуттям напруженості в області діафрагми, навіть якщо звуки будуть співатись інтонаційно не вірно. Протягом першого етапу (діагностично-прогнозувального) вокальної підготовки, а іноді і другого (базового) студент під час виконання цієї вправи виконує інтонаційно вірно тільки декілька звуків; ці звуки і являються для студента тими основними, природними, від яких потрібно вести розвиток вокального голосу. Діапазон цих інтонаційно заспіваних звуків часто сягає лише терцію, кварту. Якщо вірно знайти ці природні звуки, то розвиток вокального голосу може мати добрий успіх.

**ДЕРЖАВНИЙ ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
„ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ”
МІНІСТЕРСТВА ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ФАКУЛЬТЕТ СОЦІАЛЬНОЇ ПЕДАГОГІКИ І ПСИХОЛОГІЇ
КАФЕДРА АКТОРСЬКОЇ МАЙСТЕРНОСТІ**

***II-й ВСЕУКРАЇНСЬКИЙ МІЖВУЗІВСЬКИЙ
ФЕСТИВАЛЬ-КОНКУРС АКТОРІВ-ВОКАЛІСТІВ***

ПОЛОЖЕННЯ

II-й Всеукраїнський міжвузівський фестиваль-конкурс акторів-вокалістів проводиться за сприяння Міністерства освіти і науки України, Управління культури Запорізької обласної держадміністрації, комунального закладу „Запорізька обласна телерадіокомпанія”. Засновником та організатором фестивалю-конкурсу є кафедра акторської майстерності Запорізького національного університету. Спів організаторами фестивалю-конкурсу є Інститут мистецтв Тернопільського національного педагогічного університету ім. В.Гнатюка, Харківська державна академія культури. Конкурс проходитиме 29-30 березня 2012 р. на базі кафедри акторської майстерності факультету соціальної педагогіки та психології Запорізького національного університету.

Мета конкурсу

- популяризація та збереження кращих традицій вокально-драматичного мистецтва;
- виявлення молодих талановитих виконавців;
- підвищення професійного рівня виконання вокальних творів серед починаючих акторів;
- підвищення професійного престижу викладачів вокалу;
- обмін творчими досягненнями та досвідом;
- забезпечення широкого інформаційно-культурного обміну між профільними вузами, факультетами та кафедрами

Учасники конкурсу

У фестивалі-конкурсу беруть участь студенти вищих навчальних закладів та училищ акторських факультетів (відділень) віком від 18 до 30 років. Також у конкурсі можуть брати участь молоді спеціалісти, що закінчили театральний факультет.

Умови конкурсу

Конкурс проводиться у двох **номінаціях** – академічний та естрадний спів. Учасники виконують 3 твори (не більше 10 хвилин) за вибором:

- номінація **академічний спів** – класичний, старовинний романс; арія з опери, з оперети; народні пісні в обробках (українські, російські);
- номінація **естрадний спів** – арія з музичних комедій, пісні з кінофільмів, з мюзиклів; народні пісні в обробках (українські, російські); сучасні пісні.

Музичний супровід – концертмейстер та фонограми (-) на CD MD. Під час проведення конкурсу працює концертмейстер кафедри.

Журі фестивалю-конкурсу, призи, нагороди

Конкурсну програму оцінює незалежне журі. У склад журі запрошуються видатні діячі культури України, викладачі з вокалу театральних факультетів, солісти театрів та філармоній. Учасники фестивалю нагороджуються дипломами, призами та пам'ятними подарунками. Нагородний фонд формується із конкурсних внесків та спонсорів. Рішення журі є остаточним і перегляду не підлягає.

Критерії оцінювання усіх номінацій академічний спів

- Вокальна школа (звукоформування, характер звуковедення, вокальна техніка(штрихи), динамічні відтінки, особливості тембру);
- Розкриття художнього образу (артистизм, темперамент, емоційність);
- Сценічна культура;
- Стильові особливості (авторські, жанрові).

естрадний спів

- Вокальна підготовка (інтонація, вокальне дихання, дикція, динамічні відтінки);
- Розкриття художнього образу (артистизм, емоційність, темперамент);
- Сценічна культура, костюм;
- Стильові особливості (авторські, жанрові).

Оргкомітет фестивалю надає

- проживання в гуртожитку учасників та супроводжувальних осіб;
- репетиції з концертмейстером та звукооператором.

Фінансові умови

Організаційний внесок кожного учасника складає 100 грн. Транспортні витрати, проживання та харчування учасників та їх концертмейстерів (або супроводжувальних осіб) за рахунок організації, що відряджає (або за власний рахунок учасників).

Місце проведення

69095, м. Запоріжжя, Запорізький національний університет, 8 корпус, вул. Гоголя 118 (колишній ПК ім. Дроб'язко), зупинка транспорту „Малий ринок”. Довідки за тел. (0612) 62-71-61 (кафедра акторської майстерності)

ЗАЯВКА

На участь у I міжвузівському фестивалі-конкурсі акторів-вокалістів

1. ПІБ учасника конкурсу _____.
2. Дата народження _____.
3. ПІБ викладача з вокалу _____.
4. ПІБ концертмейстера _____.
5. Назва вузу, факультету, кафедри, курс _____.
6. Адреса, телефон учасника _____.
7. Номінація учасника _____.
8. Вказати необхідність проживання, кількість осіб, діб _____.
9. Програма конкурсу _____.

№/	Автор музики	Автор слів	Назва твору	Тривалість звучання	Музичний супровід, фонограма MD	CD

Програма фестивалю-конкурсу

1.	Реєстрація та репетиція учасників конкурсу.	28.03.2012р. 29.03.2012р.	16-00 – 19-00 9-00 – 10-30
2.	Урочисте відкриття фестивалю-		11-00 – 11-30

	конкурсу .	29.03.2012р	
3.	Конкурсні прослуховування учасників фестивалю-конкурсу.	29.03.2012р	11-30 – 15-00
4.	Майстер-класи видатних майстрів сцени, викладачів (вокалістів, режисерів).	29.03.2012р. 30.03.2012р.	15-00 – 16-00 10-00 – 12-00
5.	Театральні вистави Навчального театру кафедри акторської майстерності ЗНУ	29.03.2012р	16-00 – 17-00
6.	Гала концерт лауреатів фестивалю конкурсу, нагородження;	29.03.2012р	17-00 – 19-00
7.	Екскурсія до національного музею „Хортиця” та по місту Запоріжжя.	30.03.2012р.	12-30 – 15-00

Шановні учасники фестивалю-конкурсу!

*Ректорат Запорізького національного університету, факультет соціальної педагогіки та психології, кафедра акторської майстерності вітає всіх учасників **II-го Всеукраїнського міжвузівського фестивалю-конкурсу акторів-вокалістів.***

Основне призначення педагогічного процесу у вищому навчальному закладі, насамперед вокальної підготовки у системі фахової підготовки майбутнього актора музично-драматичного театру, є формування і розвиток творчих здібностей і креативної особистості студента, його професійних знань, умінь та навичок. Навчальний процес має свої закони та закономірності, які визначають порядок досягнення цілей і завдань навчання, сприяють ефективному управлінню навчальною діяльністю, дають можливість передбачити результати навчально-виховної роботи, науково обґрунтувати та оптимізувати зміст, методи й форми навчання.

За своїми невичерпними можливостями співочий голос людини перевершує найдосконаліші музичні інструменти. Але для того, щоб заблищати всіма барвами, він має бути якнайстаранніше опрацьований і сформований. Тому все багатство голосу може розкрити лише співак-музикант, співак-митець, який спроможний не тільки видобути з голосу потрібні йому виконавські засоби, а і здійснює весь вокальний процес свідомо, на підставі певних теоретичних знань з методики вокалу, історії вокального мистецтва.

Мета фестивалю-конкурсу – популяризація та збереження кращих традицій вокально-драматичного мистецтва, виявлення молодих талановитих виконавців, підвищення професійного рівня виконання вокальних творів серед починаючих акторів, підвищення професійного престижу викладачів вокалу, обмін творчими досягненнями та досвідом.

Історія та діяльність кафедри акторської майстерності ЗНУ

Спеціальність «Театральне мистецтво» при ЗНУ була відкрита у 1999 році на факультеті Соціальної педагогіки та психології. Ця обставина зумовлює поглиблене вивчення психології, що є необхідною умовою для професійного становлення майбутнього актора.

Для роботи в якості викладачів основних професійних дисциплін – майстерності актора, сценічної мови, вокалу, хореографії, сценічного руху запрошені режисери та актори запорізьких театрів, майстри мистецтв міста, що досягли визначних успіхів у професійній діяльності, мали значний практичний досвід і готові були поділитися ним з обдарованою молоддю. Це завідувач кафедрою, професор, доктор педагогічних наук Локарева Г.В., народний артист України, режисер Король О.П., заслужена артистка України Стадніченко Н.В., кандидат педагогічних наук, доцент Гончаренко Ю.В., заслужений артист України Гончаров В.М., заслужена артистка України Фриган Л.І., заслужений діяч мистецтв України Фортус Г.В., заслужений діяч мистецтв України, доцент Гринь Л.О., старші викладачі Беркова-Житомирська Л.Г., Єрмакова О.А.,

викладачі Петрик Т.Д., Кветков М.М., Соколовська Н.П., Черненко Т.Ф., Кулініч О.В., Крюков Ю.А.

За одинадцять років існування в ЗНУ спеціальності «Театральне мистецтво» було здійснено шість випусків висококваліфікованих спеціалістів, які успішно реалізують свої творчі можливості у мистецьких закладах Запоріжжя, Севастополя, Києва, Дніпропетровська, Санкт-Петербурга.

У творчому доробку викладачів та студентів кафедри вистави за творами світової та вітчизняної драматургії як класичної так і сучасної. Це, насамперед музичні казкові вистави «Трубадур та його друзі» за п'єсою Ю. Ентіна та Б. Ліванова, «Кішка, що гуляла сама по собі» Р. Кіплінга, «Кішкин дід» С. Маршака, вистава «Криваве весілля» Г. Лорки, «Подорож по краю» І. Савелева, «Бувальщина» А. Велисовського, «У клуні» Л. Яновської у постановці заслужених артистів України Н.В. Стадніченко та В.М. Гончарова. «Звичайна історія» за п'єсою М. Ладо, «Мина Мазайло», М. Куліша, музична комедія „Малюк” Ж.Летраза у постановці народного артиста України Короля О.П.; «Весілля Фігаро» за п'єсою Н.О. Бомарше, «Міщани» М. Горького у постановці заслуженого діяча мистецтв України Г.В. Фортуна, дитяча казка-опера М.Лисенко „Коза-дереза”, хореографічна вистава „Замарашка” за мотивами п'єси Я.Гловацького та інш.

З 2008р. на кафедрі акторської майстерності відкрита аспірантура. Науково-дослідницька тема кафедри акторської майстерності: „Теоретично-методичні засади професійної підготовки акторських кадрів”. Педагоги займаються активною науковою діяльністю: Фортус Г.В., Петрик Т.Д., Стадніченко Н.В. закінчили магістратуру; Гринь Л.О., Стадніченко Н.В., Петрик Т.Д. є аспірантами ЗНУ; Гончаренко Ю.В. у 2009 році отримала ступінь кандидата педагогічних наук.

Незважаючи на досить "молодий" вік, кафедра має власний доробок: публікації в наукових виданнях, методичні рекомендації до базових курсів. У 2008 році було розроблено проект "Соціально-психологічна реабілітація

засобами театрального мистецтва"(керівник проекту завідувач кафедри Г.В.Локарева), який взяв участь у конкурсі соціально-значимих проєктів, що проводився центром соціальних програм UC RUSAL, став його переможцем і отримав малий гранд. В рамках проєкту було організовано та проведено дві програми "Театральний калейдоскоп" у Запорізькому обласному онкодиспансері та Обласній дитячій лікарні (відділення травматології та пульмонології). На базі кафедри було проведено дві міжнародні науково-практичні конференції: "Музикотерапія як соціально-психологічна реабілітація: теорія та практика" (вересень 2008р.) та „Теорія та практика підготовки акторських кадрів” (жовтень 2009р.).

У 2011р. на базі кафедри відкрито студентський навчальний театр (керівник Житомирський О.Я.).

За роки навчання студенти беруть активну участь у професійних конкурсах вокалістів, читців, займаючи призові місця, демонструючи високий рівень фахової підготовки.

Так випускниця 2005 року О. Кияшко (викладач – заслужена артистка України Н.В. Стадніченко) неодноразово посідала призові місця на регіональних та республіканських професійних конкурсах читців. Цю естафету продовжила студентка К. Наливайко (викладач – Петрик Т.Д.). Після перемоги на республіканському конкурсі вона була запрошена на Міжнародний мистецький фестиваль до Угорщини, де посіла перше місце. Дипломна вистава 2005 року курсу заслужених артистів України Н.В. Стадніченко та В.М. Гончарова «Кішка, що гуляла сама по собі» за Р. Кіплінгом стала лауреатом фестивалю «Січеславна», а виконавиця ролі Кішки Ірина Цимбал – переможницею у номінації «Надія-Січеславни». Студент Андрій Лятуринський отримав Гран-прі на Всеукраїнському студентському фестивалі «Весняна хвиля»(2008р.) та другу премію Всеукраїнського відкритого конкурсу акторської майстерності ім. Миколи Яковенка (2010р.). Наталя Лех та Костянтин Мащенко були нагороджені дипломами 2 ступеня (викладач – Заслужена артистка України

Стадніченко Н.В.) У 2009 році студентка 4 курсу Аліна Яковенко посіла треті місце у конкурсах присвячених творчості Лесі Українки, Т. Шевченка та І. Франка, Ганна Вашенкова – 3 місце у конкурсі, присвяченому творчості І. Франка, (викладач сценічної мови Стадніченко Н.В.). У 2011р. студентки 4-го курсу стали лауреатами міжнародного конкурсу професійних читців ім. Т.Шевченка – К.Кошовник (1 премія), А.Миронова (2 премія) викладач Петрик Т.Д.

Випускники спеціальності „Театральне мистецтво” досягли значних творчих успіхів у професійній діяльності: чисельні перемоги у театральному фестивалі „Січеславна”, Всеукраїнському фестивалі Тюгів, Міжнародному фестивалі лялькових театрів... Нам є чим пишатись!

ПРОГРАМНИЙ КОМІТЕТ

Бондар О.Г.	-	в.о. ректора Запорізького національного університету, голова програмного комітету
Воронова Н.В.	-	помічник ректора
Кушнір С.М.	-	проректор з АГР
Пономаренко О.В.	-	декан факультету соціальної педагогіки і психології ЗНУ, канд..пед.н., доцент, голова організаційного комітету
Локарева Г.В.	-	завідувач кафедри акторської майстерності ЗНУ, док.пед.наук, професор

ОРГАНІЗАЦІЙНИЙ КОМІТЕТ

Пономаренко О.В.	-	декан факультету соціальної педагогіки і психології ЗНУ, канд..пед.н., доцент, голова організаційного комітету
Локарева Г.В.	-	завідувач кафедри акторської майстерності ЗНУ, док.пед.наук, професор
Гринь Л.О.	-	доцент кафедри акторської майстерності ЗНУ, аспірант, заслужений діяч мистецтв України.
Житомирський О.Я.	-	художній керівник Навчального театру кафедри акторської майстерності Запорізького національного університету.

ЧЛЕНИ ОРГАНІЗАЦІЙНОГО КОМІТЕТУ

<i>Локарєва Г.В.</i>	-	завідувач кафедри акторської майстерності ЗНУ, док.пед.наук, професор
<i>Гринь Л.О.</i>	-	доцент кафедри акторської майстерності ЗНУ, аспірант, заслужений діяч мистецтв України.
<i>Гончаренко Ю.В.</i>	-	кандидат педагогічних наук, доцент кафедри акторської майстерності ЗНУ.
<i>Беркова-Житомирська Л.Г.</i>	-	ст. викладач кафедри акторської майстерності ЗНУ.
<i>Квєтков М.М.</i>	-	викладач кафедри акторської майстерності ЗНУ.
<i>Гончаров В.М.</i>	-	ст. викладач кафедри акторської майстерності ЗНУ, заслужений артист України.
<i>Шкута Т.О.</i>	-	секретар журі, ст. лаборант кафедри акторської майстерності ЗНУ.

ГРУПА ІНФОРМАЦІЙНО-ТЕХНІЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

<i>Козич І.В.</i>	-	кандидат педагогічних наук, заступник декана з навчальної роботи факультету соціальної педагогіки та психології ЗНУ.
<i>Іванова Л.С.</i>	-	кандидат філософських наук, доцент кафедри педагогіки та психології, заступник декана з виховної роботи факультету соціальної педагогіки та психології ЗНУ.
<i>Квєтков М.М.</i>	-	викладач кафедри акторської майстерності ЗНУ.
<i>Стадніченко Н.В.</i>	-	ст. викладач кафедри акторської майстерності ЗНУ, заслужена артистка України.
<i>Петрик Т.Д.</i>	-	викладач кафедри акторської майстерності ЗНУ.
<i>Янько Ю.Ю.</i>	-	директор центру культурно-масової роботи ЗНУ.

ЧЛЕНИ ЖУРІ ФЕСТИВАЛЮ-КОНКУРСУ

Локарева Галина Василівна	-	завідувач кафедри акторської майстерності ЗНУ, док.пед.наук, професор
Конарева Ірина Едуардівна	-	начальник управління культури і туризму Запорізької обласної держадміністрації, заслужений працівник України.
Корольова Ольга Юрійвна	-	методист департаменту у справах сім'ї, молоді та спорту Запорізької обласної держадміністрації.
Малицька Любов Іванівна	-	народна артистка України, провідний майстер сцени Запорізької обласної філармонії.
Лемішка Ярослав Петрович	-	директор Тернопільської обласної філармонії, народний артист України, професор Інституту мистецтв ТНПУ ім. В.Гнатюка.
Грециова Мері Олександрівна	-	доцент КНУТКіТ ім. І.Карпенко – Карого, заслужена артистка України.
Тішкова Олена Іванівна	-	голова циклової комісії „Спів”, ст. викладач Запорізького музичного училища ім. П. Майбороди.
Шкута Тетяна Олександрівна	-	секретар журі, ст. лаборант кафедри акторської майстерності ЗНУ.

Програма фестивалю-конкурсу

Порядок денний	Дата проведення	Місце проведення	Час проведення
Приїзд та поселення учасників конкурсу та членів журі	28 березня	Гуртожиток ЗНУ № 3, 4	Протягом дня
Репетиція учасників	28 березня	8 корпус ЗНУ (БК Дробязко), актова зала	16.00-19.00
Реєстрація учасників конкурсу, жеребкування	29 березня	8 корпус ЗНУ (БК Дробязко)	9.00
Репетиція учасників	29 березня	8 корпус ЗНУ (ауд. 204, 205, 206, 207)	9.00-9.45
Урочисте відкриття	29 березня	8 корпус ЗНУ,	10.00

фестивалю-конкурсу		актова зала	
Проведення конкурсного прослуховування	29 березня	8 корпус ЗНУ, актова зала	10.30-15.00
Кава-брейк	29 березня	8 корпус ЗНУ	12-30
Обідня перерва	29 березня	8 корпус ЗНУ	15.00-15.30
Підведення підсумків (члени журі)	29 березня	8 корпус ЗНУ	15.30-16.45
Показ хореографічної вистави «Замарашка» за мотивами п'єси Я. Гловацького.	29 березня	8 корпус ЗНУ, актова зала	16.00-16.45
Нагородження переможців. Гала-концерт	29 березня	8 корпус ЗНУ, актова зала	17.00-19.00
Майстер-класи з акторської майстерності: Король О.П. – керівник 5 курсу спец. «Театральне мистецтво» ЗНУ, народний артист України, професор; Фортус Г.В. – керівник 4 курсу спец. «Театральне мистецтво» ЗНУ, заслужений діяч мистецтв України, художній керівник Запорізького академічного обласного театру молоді, магістр педагогіки вищої школи.	30 березня	8 корпус ЗНУ, актова зала	10.00-11.00
	30 березня	Запорізький академічний обласний театр молоді, актова зала	11.30-12.30
Культурна програма (екскурсія у Національний музей-заповідник «Хортиця», до історико-культурного пам'ятника «Запорізький дуб», по місту).	30 березня	Національний музей-заповідник «Хортиця», історико-культурний пам'ятника «Запорізький дуб»	13.00-15.00
Від'їзд учасників	30, 31 березня		Протягом дня

Наукове видання
Методичні рекомендації
(українською мовою)

Гринь Лілія Олександрівна

ДІАГНОСТИКА СФОРМОВАНOSTІ ВОКАЛЬНОЇ МАЙСТЕРНОСТІ
МАЙБУТНЬОГО АКТОРА МУЗИЧНО-ДРАМАТИЧНОГО ТЕАТРУ
для студентів спеціальності „Театральне мистецтво”

Загальна редакція Г.В.Локарева

Коректор О.В.Філь

Підписано до друку 2013р.. Друк офсетний.
Формат видання 60x84 1/16. Обліково-видавничі – 1,42.
Умовн. друк. арк. 2,79. Папір офсетний.
Зам. № 1250. Тираж 100 прим.
КП „Запорізька міська друкарня „Дніпровський металург”
69000, м. Запоріжжя, вул. Антенна 4.